

Oostmeers 105, Brugge: eindverslag van een archeologische werfbegeleiding



Opdrachtgever: vzw Gezondheidszorg "Barmhertigheid Jesu"
Oostmeers 105, 8000 Brugge

Auteurs: Frederik Roelens, Griet Lambrecht, Dieter Verwerft en Jari Hinsch Mikkelsen

Uitvoerder: AardeWerk (Raakvlak Archeologisch Onderzoek)
Komvest 45
8000 Brugge
T +32 [0]50 44 50 41
E dieter.verwerft@brugge

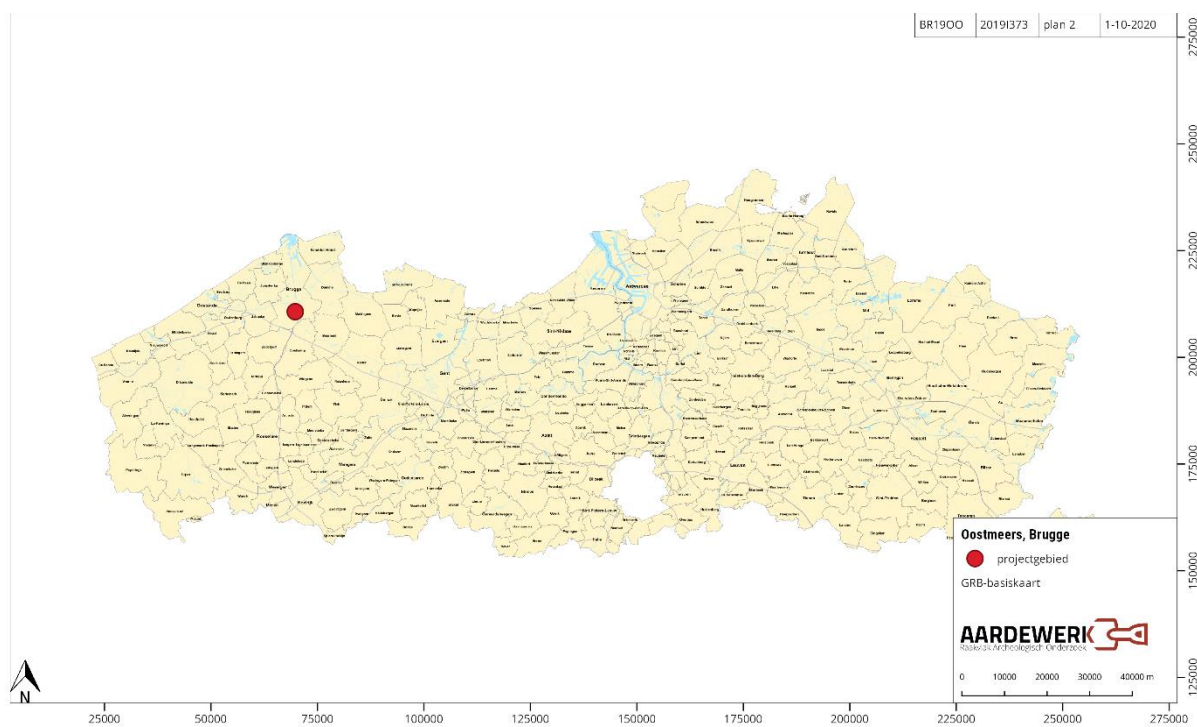
© AardeWerk (Raakvlak Archeologisch Onderzoek), maart 2022

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van AardeWerk (Raakvlak Archeologisch Onderzoek).

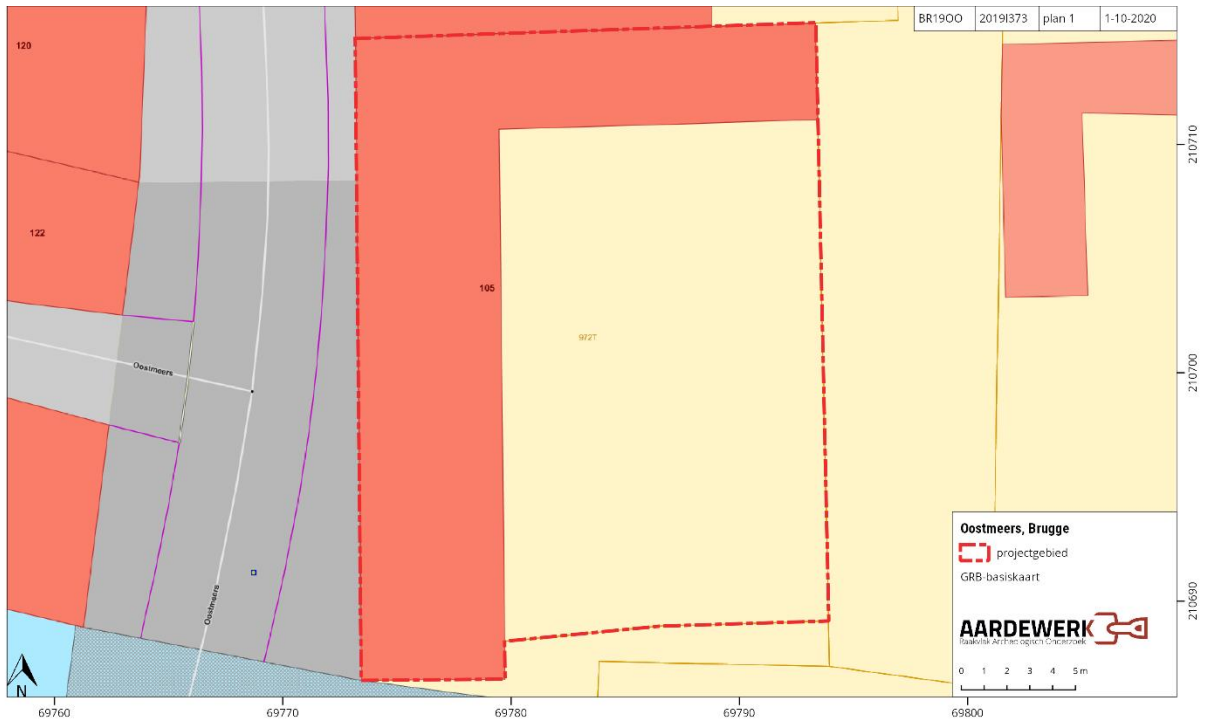
Inhoud

Deel 1: Bureauonderzoek

1	Administratieve gegevens	5
2	Inleiding	6
4.	Archeologische indicatoren en cartografische bronnen	17
5.2	Geplande werkzaamheden	25
5.3	Beschrijving van de werkwijze en opgravingsstrategie	28
	Afwijkingen.....	28
	Personeel	28
6.	Assesmentrapport.....	29
6.2	Assessment van de sporen en de algemene bodemopbouw	29
6.3	Assessment van de vondsten	33
6.4	Assessment onderzocht gebied	34
6.4.2	Historische beschrijving	38
6.4.3	Onderzocht gebied in zijn archeologisch kader	38
6.4.4	Datering en interpretatie van het onderzochte gebied	38
6.5	Potentieel op kennisvermeerdering.....	38
7.	Besluit.....	40
8.	Bibliografie.....	40



Figuur 1: Situering van het projectgebied (AGIV)



Figuur 2: Het projectgebied op het Grootchalig Referentiebestand (AGIV)



Figuur 3: Het projectgebied op de orthofoto uit 2019 (AGIV)



Figuur 4: Het onderzoeksgebied op de topografische kaart: 1/10 000 en het gewestplan (AGIV)

1 Administratieve gegevens

Oostmeers, Brugge

Projectcode opgraving:	2019I373
Naam aanvrager:	Dieter Verwerft
Erkennings nummer:	OE/ERK/Archeoloog/2016/00103
Naam site:	Oostmeers, Brugge BR1900

Opdrachtgever: vzw Gezondheidszorg "Bermhertigheid Jesu" - Oostmeers 105, 8000 Brugge

Uitvoerder: AardeWerk, Raakvlak Archeologisch Onderzoek

Auteurs: Frederik Roelens, Griet Lambrecht, Dieter Verwerft en Jari Hinsch Mikkelsen

Bewaring en beheer van de geregistreerde data, vondsten en stalen: Onroerend Erfgoeddepot De Pakhuizen (Raakvlak), Komvest 45, 8000 Brugge

Locatie/vindplaats: Oostmeers 105, 8000 Brugge

Bounding box:

69780.62628121617308352 210703.23313923313980922, 69787.72239471299690194 210703.27800307262805291,
69787.76546399891958572 210699.52020787450601347, 69780.60519521158130374 210699.56686626758892089,
69780.62628121617308352 210703.23313923313980922

Naam site: Oostmeers, Brugge; afkorting: BR1900

Kadaster: Brugge, Afdeling 3, Sectie C, nr. 972 t

Relevante termen thesaurus Onroerend Erfgoed: opgraving

Periode: september 2019 (archeologierapport); maart 2022 (eindverslag)

Archeologische verwachting: sporen uit de 16e eeuw of ouder

Aanleiding van het onderzoek: plaatsen regenwaterput en septische put

Versie: eindverslag

ID archeologienota: 10019

2 Inleiding

De vzw Gezondheidszorg "Bermhertigheid Jesu" plant verscheidene werken binnen het gebouw en de tuin van een dienstencentrum langs de Oostmeers in Brugge. De opdrachtgever plant de uitbreiding van het bestaand dienstencentrum over een oppervlakte van 58 m², het uitbreken van de bestaande verharding en vervangen door nieuwe waterdoorlatende verharding en het plaatsen van een nieuwe regenwaterput (10.000 liter) en een nieuwe septische put (6.000 liter).

Het plangebied is gelegen in de vastgestelde archeologische zone van de historische stadskern van Brugge. Het projectgebied situeert zich noch binnen een archeologische site, noch binnen een zone waar geen archeologie te verwachten valt. Het onderzoeksterrein is gelegen in Brugge, in de provincie West-Vlaanderen. Het projectgebied is omgeven door de Oostmeers ten westen, bebouwing ten noorden, een vroegere privé brandweg van het AZ Sint-Jan ten oosten en de Reien ten zuiden.

Om de mogelijke aantasting van het bodemarchief op deze terreinen in te schatten werkt de opdrachtgever samen met Ruben Willaert. Doel van de opdracht is het waarderen van het terrein voorafgaand aan de werken. In 2019 is een bureauonderzoek uitgevoerd. Op basis van dit onderzoek is een archeologienota opgesteld (ID: 10019) (Bot en De Gryse, 2019).

Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek kan onderstaande afgeleid worden:

- Het plangebied is gelegen binnen de historische stadskern van Brugge en binnen de 13e - eeuwse tweede stadsomwalling.
- Het plangebied ligt ter hoogte van het meersengebied in het zuiden van de stad.
- Op het plan van Marcus Gerards (1562) staat bebouwing afgebeeld langs de Oostmeers. De rest van het plangebied wordt ingenomen door achtererven.
- Ten oosten van het plangebied situeert zich een kapel die mogelijk in verband staat met het complex van begijnhof ten Wijngaerd.
- In de 19e eeuw verdwijnt de bewoning binnen het plangebied. Het plangebied is dan (deels) in gebruik als bleekweide.
- Vanaf de late 19e eeuw wordt het plangebied opnieuw bebouwd.

Archeologisch onderzoek zou informatie kunnen geven over de bebouwings- en bewoningshistoriek van het perceel. Archeologische resten van bebouwing langs de Oostmeers kunnen teruggaan tot het midden van de 16de eeuw en zelfs ouder. De archeologische resten kunnen zich manifesteren als funderingen, vloerniveaus, werkniveaus, Op de rest van het plangebied, op de zogenaamde achtererven, kunnen zich verscheidene (afval)kuilen, beerputten of waterputten bevinden.

Voor het projectgebied wordt, omwille van voorgaande argumentatie, een werfbegeleiding als meest geschikte onderzoeksmethode naar voor geschoven. De werfbegeleiding wordt uitgevoerd binnen de planning van de algemene aannemingswerken. De rioleringskanalen in de bestaande woning en de zone van de putten (septische put en waterput) worden handmatig en/of

machinaal aangelegd en archeologisch begeleid tot op de maximale verstoringsdiepte. Bij de begeleiding van de rioleringskanalen wordt gefocust op de aanwezigheid van relevante bewoningssporen aan straatzijde. Indien tijdens de begeleiding enkel 19e- of 20e-eeuwse resten aan het licht komen, kan de werfbegeleiding binnen het bestaande gebouwenbestand door de erkend archeoloog volledig of gedeeltelijk opgeschort worden. Ter hoogte van geplande regenwaterput en septische put wordt de stratigrafische opbouw van het terrein gedocumenteerd en wordt, indien mogelijk in veilige omstandigheden en indien de moederbodem nog niet bereikt is, minstens 1 boring gezet tot op het niveau van de moederbodem in aanwezigheid van de aardkundige. Deze boring dient informatie te leveren in verband met het ontstaan en de evolutie van het meersengebied ten zuiden van Brugge.



Figuur 5: De geplande toestand

Dit rapport betreft een basisrapport: in dit rapport worden de resultaten van het onderzoek voorgesteld, waarna de eerste conclusies volgen. De basisuitwerking bestaat uit het beschrijven van de aangetroffen sporen, structuren en vondsten per periode of fasering. De materiaalstudies richten zich voornamelijk op het dateren en faseren van sporen en structuren. De archeologische resultaten worden vergeleken met de opgravingdata uit voorgaand archeologisch onderzoek in de directe omgeving en worden in een breder archeologisch kader geplaatst. Dit onderzoek vormt geen eindstation, maar eerder een basis van waaruit verder synthetiserend onderzoek kan voortvloeien.

3. Historische situering

Dit overzicht is grotendeels gebaseerd op de recente publicatie *Op het Raakvlak van twee landschappen. De vroegste geschiedenis van Brugge* (Hillewaert en Ryckaert, 2019).

Prehistorie

De oudste sporen op het huidig grondgebied van Brugge dateren uit het einde van de oude steentijd, meer bepaald uit het Allerød (11.950 - 10.760 v.Chr.) (Van Acker, 1986, p.96). Menselijke aanwezigheid (van het type Federmesser-cultuur) werd o.a. vastgesteld in Steenbrugge en Rijckevelde. Het gaat om een kleine groep jagers-verzamelaars die kortstondig verbleven op deze locaties.

De middensteentijd (ca. 10.000 - 5.000 v.Chr.) wordt gekenmerkt door een opwarming van het klimaat. Jagers-verzamelaars vestigen zich in deze periode op de hogere dekzandruggen, zoals bijvoorbeeld op de helling van de dekzandrug ten noorden van de Assebroekse Meersen en op de rug die de Meersen scheidt (Soers, 1987, p.33-35).

De evolutie van jagers-verzamelaars naar sedentaire boeren, die zelf voedsel produceren en dieren domesticeren, vindt plaats rond ca. 5000 v.Chr. In de omgeving van Brugge ontbreken (voorlopig) sporen uit de vroege nieuwe steentijd (Hillewaert et al, 2001, p.22). Vondsten uit deze periode komen voor als residueel materiaal, m.a.w. oudere vondsten in jongere contexten. De gepolijste bijlen die de voorbije decennia op het grondgebied van Brugge aangetroffen zijn, zijn ruim te situeren in de midden of late nieuwe steentijd en het begin van de vroege bronstijd (Hollevoet en Hillewaert, 1997/1998, p.193). Bewoningssporen *in situ* werden bijvoorbeeld aangetroffen in Sint-Michiels (Brugge).

Enkele vondsten uit de binnenstad dateren uit het einde van de nieuwe steentijd (ca. 2000 v.Chr.). Een klokbeker en een vuursteenafslag werden aangetroffen op de rand van een natuurlijke depressie, opgevuld met veen. Deze situeerde zich ter hoogte van de Willemstraat (De Witte, 1992, p.33-45). Fragmenten van een tweede klokbeker werden aangetroffen ter hoogte van de Boeveriepoort (Hillewaert et al, 2001, p.26). Vermoedelijk leefde de klokbekercultuur in onze streken door tot ca. 1800 v.Chr.

Door de afnemende snelheid van de zeespiegelstijging is de volledige kustvlakte rond ca. 1000 v.Chr. geëvolueerd tot een veenlandschap. Het onderzoek van de voorbije decennia heeft heel wat informatie opgeleverd over de grafcultus uit de bronstijd. Op het grondgebied van Brugge zijn diverse voorbeelden van circulaire grafheuvels gekend. Nederzettingssporen uit deze periode daarentegen komen slechts zeer beperkt voor. Er kan verwezen worden naar sporen, aangetroffen in Sint-Andries: site Refuge en site Kosterijstraat (Hillewaert, 2003, p.264).

Tijdens de ijzertijd, vanaf ca. 800 v.Chr. wordt de kustvlakte gekenmerkt door erosie en een sterke uitbreiding van het net van getijdengeulen. Zgn. La Tène-aardewerk werd aangetroffen bij werken aan een huizenblok tussen het Biskajerplein, de Wijnzakstraat en het Sint-Jansplein (Hillewaert, 1995b; Hillewaert 1996). Gelijkaardig aardewerk werd ook aangetroffen op de eerder vermelde site Refuge.

Romeinse periode

Gezien de locatie van het projectgebied in de historische binnenstad van Brugge, werd ervoor geopteerd om in dit overzicht enkel de belangrijkste Romeinse vondsten/vindplaatsen in het centrum van de stad te belichten.

Eerst en vooral dient gefocust te worden op het Romeinse wegennet en het verloop hiervan binnen de begrenzing van de binnenstad (Hollevoet, 2011a, p.42-45). Het is algemeen bekend dat de Steenstraat een aftakking is van de baan Cassel – Doornik. Deze weg vertrekt vanuit Steenvoorde en loopt over Poperinge en Werken (gem. Kortemark) tot Brugge. Hier sluit de weg ten westen van de Smedenpoort aan op de Zandstraat. Hoe de weg vanaf de Smedenpoort precies verloopt, blijft nog steeds onderwerp van vele discussies¹ (Ryckaert, 1991, p.23). In elk geval zal de omgeving van de Zilverstraat doorkruist zijn, waarna de weg de huidige Markt dwarste en verder liep richting Burg. In deze zone moet zich een brug bevonden hebben, die de oversteek over de Reie mogelijk moest maken. Het verdere verloop is opnieuw onduidelijk. Mogelijk liep de weg ter hoogte van de Langestraat verder om het grondgebied Brugge via de Kruispoort te verlaten.

Hoewel de site Fort Lapin zich strikt genomen niet binnen de binnenstad bevindt, wordt het - gezien het belang van de nederzetting- toch kort vermeld (Hollevoet, 1991b, p.46-50). Op het einde van de 19de eeuw werden n.a.v. de uitbouw van een nieuwe Brugse haven (het huidige Groot Handelsdok) verschillende Romeinse vondsten aangetroffen. De vele vondsten wijzen erop dat deze uitgestrekte site één van de belangrijkste sites uit de kuststreek was. In de onmiddellijke omgeving van deze site werden in de 19de eeuw ook restanten van Romeinse vaartuigen aangetroffen. Voor meer informatie kan verwezen worden naar *Een nieuwe kijk op de boot van Brugge* (Vlierman 2011, p.49), gepubliceerd in *Op het Raakvlak van twee landschappen*.

Ook in de binnenstad kwamen reeds op verschillende plaatsen Romeinse sporen aan het licht (Hollevoet 1991b, p.51-52). Wat deze vindplaatsen betreft, is het belangrijk om een onderscheid te maken tussen de locaties waar residueel materiaal of losse vondsten aangetroffen zijn en de locaties waar effectief sporen *in situ* aangetroffen zijn.

Wat de eerste categorie betreft, kan verwezen worden naar de volgende vindplaatsen: de Potterierei, de Snaggaardstraat, 't Zand, Zwijnstraat en Langerei 7 (respectievelijk Jacobs en Verhaege, 1980, p.82; Hillewaert, 1991c; Hillewaert 2000a, p.161; Hillewaert 1990d).

Wat de sites met *in situ* bewaarde sporen betreft, kan vooreerst verwezen worden naar de site Wulpenstraat (Hollevoet, 1991b, p.52). Deze Romeinse bewoningskern situeert zich vermoedelijk langs dezelfde getijdengeul als de site Fort Lapin, maar dan wel op de andere oever. De geul moet deel uitgemaakt hebben van een netwerk dat de verbinding vormde tussen de Reie en de getijdengeulen die de zee en het achterland verbonden. Het is aan te nemen dat de Reie via deze geul afwaterde in het overstromingsgebied. Vermoedelijk werd deze geul- of één van zijn vertakkingen- ook aangetroffen bij boringen langs de Verversdijk (Hillewaert, 2000b, p.155).

Ook op de Brugse Burg worden sinds de jaren zestig van vorig eeuw vondsten uit de Romeinse tijd aangetroffen. De meeste vondsten die *in situ* voorkwamen, kwamen aan het licht bij de bouw van de *Holiday Inn Crowne Plaza* (Thoen, 1991, p.143-147). De vondsten situeerden zich in de top van een veenlaag, die de opvulling vormde van een natuurlijke depressie. Deze depressie sloot duidelijk aan op de helling van de dekzandrug. Het is dan ook vrij waarschijnlijk dat het vondstmateriaal afkomstig is van een Romeinse nederzetting, die zich situeerde op de top van de dekzandrug.

¹ Mogelijke tracés zijn via de Noordzandstraat en het Sint-Amandstraatje of over de Zuidzandstraat en de Steenstraat

Ter hoogte van de Zilverstraat werden verschillende sporen in situ aangetroffen, ingegraven in het dekzand (De Witte, 1988, p.18-20). Deze vondsten uit de 2de en 3de eeuw n. Chr. zijn interessant, rekening houdende met het feit dat de Zilverstraat zich vlakbij het veronderstelde tracé van de Zandstraat situeert. Vermoedelijk strekte de nederzetting zich verder uit in noordelijke richting. Mogelijk moeten de vondsten die aangetroffen zijn aan de overkant van de Zilverstraat, op de locatie van het vroegere cinemacomplex Kennedy, eveneens met deze nederzetting in verband gebracht worden (Hillewaert 2004, <http://www.raakvlak.be/nieuwsbrief.php?itemno=69>).

Het voorkomen van Romeinse sporen in situ lijkt ten oosten van de Reie beperkter. Hier kan verwezen worden naar de site Garenmarkt. Het aardewerk dat aangetroffen werd in een sterk organische opvullingslaag van een natte depressie, wijst op de aanwezigheid van een nederzetting in de onmiddellijke omgeving. Verdere gegevens m.b.t. deze bewoningskern ontbreken (voorlopig).

Vroege Middeleeuwen

Tijdens de Merovingische periode bevinden zich op het raakvlak van zandstreek en kustvlakte verscheidene nederzettingen. In de historische binnenstad daarentegen zijn slechts weinig Merovingische vindplaatsen bekend; in vele gevallen gaat het dan nog om sites waar vroegmiddeleeuwse vondsten voorkomen in jongere contexten. Voorbeelden hiervan zijn de site Zwijnstraat en de Burg (Hillewaert, 1991d). Wat de Burg-site betreft, dient wel een mogelijk laat-Merovingisch/vroeg-Karolingisch haardje in de hoek van het Oude Gerechtsgebouw en de Griffie vermeld te worden (De Witte, 1988, p.26-27). Wat de in situ vondsten in de historische stadskern betreft, kan verwezen worden naar de site Sint-Jansstraat (Hillewaert, 2000).

Het gebied, waaruit het latere Brugge zou ontstaan, maakte tijdens de vroege middeleeuwen deel uit van tenminste twee verschillende administratieve eenheden, nl. de *pagus Flandrensis* en de *pagus Rodanensis* (Hollevoet, 2011c, p.103). Volgens de hypothese van J. Noterdaeme ontstond het latere Brugge op de grens van twee uitgestrekte oerparochies die deel uitmaakten van die administratieve districten, nl. Snellegem (*pagus Flandrensis*) en Sijsele (*pagus Rodanensis*) (Noterdaeme, 1957). Volgens deze hypothese functioneerde de Reie als grens van beide parochies. De Sint-Salvatorskerk en de O.L.V.-kerk zouden elk aan de uiterste rand van de moederparochie gebouwd zijn, respectievelijk op het grondgebied van de parochie Snellegem en op het gebied van de parochie Sijsele. Deze hypothese verklaarde onder andere de korte afstand t.o.v. de twee kerken.

De stichting van de O.L.V.-kerk vanuit de moederkerk Sijsele kan bevestigd worden op basis van 11de en 12de-eeuwse bronnen. Waarschijnlijk werd de O.L.V.-kerk kort na de Sint-Salvatorskerk gebouwd, vermoedelijk nog voor het einde van de 9de eeuw (Meijns, 2011, p.138-139). De stichting van de Sint-Salvatorskerk vanuit het Merovingische kroondomein van Snellegem is echter allesbehalve zeker (Meijns, 2011, p.139-140). Vooreerst bestaan hiervoor geen doorslaggevende bewijzen. Bovendien heeft archeologisch onderzoek aangetoond dat de O.L.V.-kerk gesticht werd ten westen van de Reie en niet op de rechteroever van de Reie, zoals algemeen aangenomen werd (Hollevoet, 2011c, p.103). De O.L.V.-kerk werd m.a.w. gesticht op een terrein dat wellicht oorspronkelijk deel uitmaakte van de *pagus Flandrensis*. Dit doet de vraag rijzen of de O.L.V.-kerk gesticht is, na de vereniging van de beide *pagi* en nadat de Reie haar grensfunctie verloren had.

Het voorkomen van twee parochiekerken op korte afstand van mekaar toont in elk geval dat de vroegmiddeleeuwse nederzetting welvarend was. Wat de ruimtelijke en functionele indeling van deze handelsnederzetting betreft, zijn de gegevens vrij beperkt. In elk geval stond de nederzetting via een haven en een getijdengeul rechtstreeks in verbinding met de zee. De naam Brugge zou etymologisch verwant zijn met het Scandinavische '*Bryggia*', wat verwijst naar een aanlegplaats (Gysseling, 1971; De Brabandere, 2010). De toponiemen *Wic* en *Koetelwic*, die voor het eerst voorkomen in 13de-eeuwse documenten, zijn mogelijk met deze haven in verband te brengen. De locatie van deze toponiemen is weliswaar onzeker. In het verleden werd aangenomen dat deze vroegmiddeleeuwse haven zich situeerde in de zone ten westen van de Lange Rei, meer bepaald ter hoogte van het Sint-Gilliskwartier (De Smet, 1948; Ryckaert, 1991, p.40). Recentelijk wordt het toponiem Koetelwijk eerder gelokaliseerd ter hoogte van de Koningsbrug, die de Koningstraat verbond met de Spiegelrei (De Meester en Schotte, 2002)

Tot de 10de eeuw, en tijdelijk nog in de eerste helft van de 11de eeuw, konden zeeschepen de stad bereiken via de Lange Rei; ze meerden aan ter hoogte van de natuurlijke depressie van de Spiegelrei. De bewoning geassocieerd met deze aanlegplaats situeerde zich in de zone van de Koningstraat tot het Sint-Jansplein, op een iets hoger gelegen deel net ten zuiden van de depressie. Het gebied ten noorden van de Spiegelrei was drassig en werd omwille van deze reden pas rond 1200 bouwrijp gemaakt. De handelsnederzetting die geassocieerd dient te worden met de havenactiviteiten, wordt omwille van zijn vorm het 'Groot Vierkant' genoemd (figuur 7). Deze zone wordt begrensd door de Groene Rei en de Sint-Annarei; beide zijn segmenten van de natuurlijke loop van de Reie. Verder vormden ook de Spiegelrei en de Kraanrei de begrenzing van dit vierkant. Vermoedelijk behoort het bouwblok tussen de Steenstraat, Wollestraat, Oude Burg en Simon Stevinplein tot deze oude bewoningskern (Hollevoet 2011c, p.104)

Het handelscentrum wint aan belang wanneer de graaf van Vlaanderen rond de Burg een eigen machtscentrum uitbouwt (Dhondt, 1957). N.a.v. de invallen van de Noormannen werd een versterking opgericht, die de lokale bevolking moest beschermen. Wanneer deze versterking precies werd opgericht, is niet helemaal duidelijk. Op het burgplein werden ten noorden van de zandrug een gracht en een eerste wal/ophoging vastgesteld, die mogelijk in verband te brengen zijn met een eerste versterking. De restanten dateren uit het einde van de 9de eeuw (De Witte, 1991, p.93-98). Mogelijk kwam de versterking reeds onder Boudewijn I (837/840 - 879) tot stand.

Volle Middeleeuwen

In de historische binnenstad zijn slechts weinig contexten of vindplaatsen uit de volle middeleeuwen gekend. Mogelijk is dit o.a. het gevolg van de stand van het onderzoek.

Tot één van de belangrijkste vindplaatsen behoort de Brugse Burg. Boven de hierboven besproken mogelijke restanten van de eerste versterking, werd een aanzienlijk ophogingspakket aangetroffen in associatie met een rij palen. Mogelijk gaat het hier om een verbreding van de zandrug, die op deze locatie opmerkelijk smal was. De palen dienden in dit geval wellicht ter bevordering van de stabiliteit. Op basis van dendrochronologie van de palen kon vastgesteld worden dat het ophogingspakket voor 950 tot stand gekomen is (De Witte et al, 2000, p.179-182).

Rond de ophoging kwam in de depressie ten noorden van de zandrug een gracht met een breedte van ca. 12m voor (De Witte, 1991, p.101) Het boogvormige tracé van de gracht kon gevolgd worden vanaf de Hoogstraat, waar ze de zandrug waarschijnlijk doorsneed en aansloot

op de Groene Rei. Het westelijke verloop kon slechts beperkt onderzocht worden tot onder het kapittelklooster. Het verdere verloop is onzeker. Mogelijk doorsneed de gracht opnieuw de zandrug en sloot ze aan op de depressie of de Groene Rei. Het is ook niet onmogelijk dat de gracht aansloot op een gracht, die zich tussen de Steenstraat en de Oudburg bevond en op die manier deel uitmaakte van de afbakening van een vroege stadskern.

Bovenop het ophogingspakket werd de Sint-Donaaskerk gebouwd. Het ging om een centraalbouw, meer bepaald een octagoon, omgeven door een ommegang. Ten westen van de ommegang situeerde zich de westbouw (Devliegheer, 1991). De opgraving heeft spijtig genoeg geen rechtstreekse gegevens opgeleverd om de eerste kerk te kunnen dateren. Dit geldt eveneens voor het kapittelklooster dat zich ten noorden van de centraalbouw, boven de gedempte burchtgracht, situeerde en volgens de opgravingsgegevens tot een jongere bouwphase dan de kerk behoorde. Op basis van de opgraving kan enkel gesteld worden dat voor en omstreeks 950 belangrijke bouwactiviteiten plaatsvonden op het Burgplein.

Op het Burgplein werd op verschillende locaties ook een veldstenen muur aangesneden, die een min of meer vierkant areaal begrensdde. Het zgn. *castrum* situeerde zich rond de oorspronkelijke burchtgracht en rond de kapittelgebouwen. Vermoedelijk maakten ook torens deel uit van deze versterking (Devliegheer, 1991, p.84-89). Verder gegevens over de interne indeling van deze elitaire site ontbreken volledig.

Stadshuizen uit de 10de-11de eeuw, zgn. Stenen, zijn in tegenstelling tot in andere steden zoals Gent, nagenoeg niet meer bewaard in de binnenstad. De vroegste resten van deze elitaire woningen zijn doorgaans te dateren in de 12de eeuw.

Andere bewoningssporen uit de volle middeleeuwen, zoals ophogingspakketten, kuilen en grachten, komen wel verspreid in de binnenstad voor. Tot deze periode behoren bijvoorbeeld verschillende ophogingslagen en kuilen, aangetroffen aan de oostzijde van het Simon Stevinplein (Hillewaert, 1995c). Diverse waarnemingen leverden ook gegevens op m.b.t. de zone tussen de Oude Burg en de Steenstraat in deze periode. Uit de waarnemingen kan afgeleid worden dat het gebied ten zuiden van de Oude Burg bij de bedding van de Dijver hoorde en zeker niet bewoond werd in deze periode (De Gryse en Hillewaert, 2006, p.54). Verder werden bij rioleringswerken in de Oude Burg verschillende kuilen uit de 11de/12de eeuw vastgesteld, wat aantoont dat het straatracé op deze plaats zeker niet oorspronkelijk is (Hillewaert, 1995d).

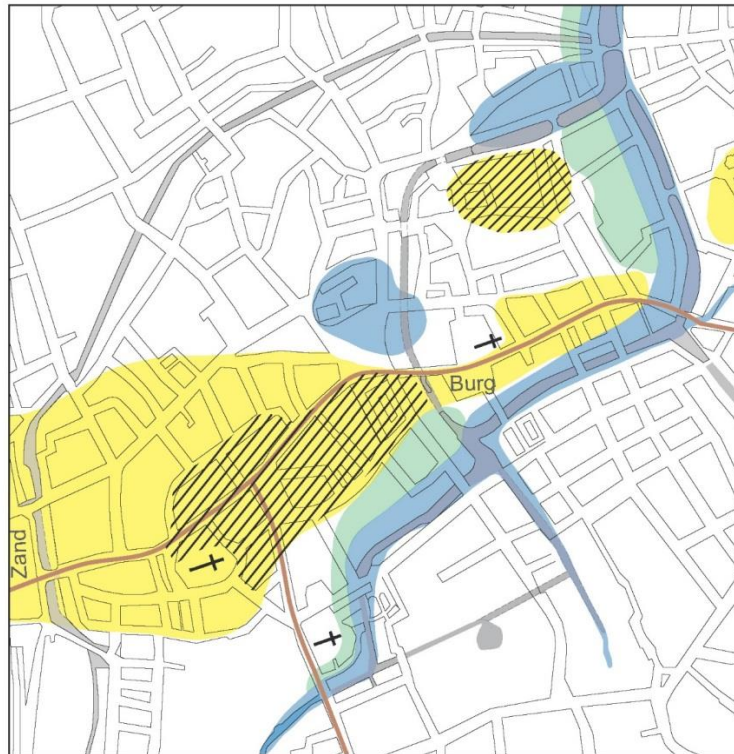
Tijdens het onderzoek n.a.v. de bouw van het concertgebouw op het Zand werden een laag uit de 9de-11de eeuw en een poel uit de 11de eeuw aangetroffen, die afgedekte werden door een steriel zandpakket, dat mogelijk in verband te brengen is met het uitgraven van de Reie door de zandrug omstreeks 1127-1128 (Hillewaert, 2000a, p.161). Volledigheidshalve dienen ook de site van het Bisschoppelijk Paleis en aan de Zwijnstraat vermeld te worden (Hillewaert, 2000, p.158).



Figuur 6a: Reconstructie van het landschap waarin de nederzetting die later Brugge genoemd wordt zal groeien. Legende: donkerblauw: burchtgracht, middenblauw: Reie, lichtblauw: depressie, groen: overstromingszone van de Reie, geel: zandrug, (bron: Hillewaert et al, 2011, p.119)



Figuur 6b: Reconstructiekaart van het Brugse centrum in de eerste helft van de 10de eeuw. Legende: oranje: burchtzone, bruin: weg, arcering: bewoning (bron: Hillewaert et al, 2011, p.145)



Figuur 6c: Reconstructiekaart van het Brugse centrum in de tweede helft 10^{de} eeuw. Legende: blauw: Reie, lichtblauw: depressie, groen: overstromingszone van de Reie, geel: zandrug, bruin: wegas, arcering: bewoning (bron: Hillewaert et al, 2011, p.150)



Figuur 6d: Reconstructiekaart van het Brugse centrum in de 11de eeuw. Legende: rood: burchtmuur, blauw: Reie, lichtblauw: depressie, groen: overstromingszone van de Reie, geel: zandrug, bruin: wegas, arcering: bewoning. (bron: Hillewaert et al, 2011, p.150)

Het ontstaan van Brugge

In het begin van de 12de eeuw breidde de stad zich verder uit in westelijke richting over de zandrug. Op basis van het huidige stratenpatroon kan afgeleid worden dat de ontwikkeling van

de bouwblokken tussen de Markt en het Zand in min of meer concentrische kringen vanuit de Oudeburg gebeurde (Ryckaert, 1991, p.64). Na de moord op Karel de Goede in 1127 werd het toenmalige stadsareaal begrensd door een eerste omwalling, die grotendeels het tracé van de huidige binnenreien volgt. In het zuiden en het oosten werd de omwalling gevormd door de Reie vanaf het Sint-Janshospitaal via Dijver, Groene Rei, en Sint-Annarei. In het noorden en het westen werd ze gevormd door de grotendeels gegraven Goudenhandrei, Augustijnenrei, Speelmansrei en Poortgracht. De stad was toegankelijk via zes stadspoorten. De poortstraten vormen belangrijke in-en uitvalswegen en groeien later uit tot commerciële assen. Binnen de omwalling situeerde zich het Groot Vierkant, de kern op de centrale zandrug en de burcht (figuur 7).

In de tweede helft van de 12de en de 13de eeuw groeit Brugge uit tot een belangrijke handelsmetropool. Brugge geniet faam als het exportcentrum van Vlaams laken. Engels wol wordt ingevoerd en in Brugge verwerkt. De economisch gunstige situatie zorgt voor een demografische groei. Buiten de eerste stadsomwalling ontstaan nieuwe wijken. In 1297 wordt gestart met de bouw van de tweede stadsomwalling. Aanvankelijk bestond deze uit een dubbele gracht, een aarden wal met houten palissade en negen stenen poorten. Het omwalde gebied correspondeert met het stadsareaal binnen de huidige vesten. De bestuurlijke indeling wordt aangepast. De Markt vormt het centrale punt met de poortstraten en waterlopen als scheidingslijnen tussen de verschillende wijken (AOE, erfgoedobjecten, id:121224). Het plangebied wordt met de aanleg van de tweede omwalling opgenomen in het stedelijk weefsel van de stad.

Ook in de 14de eeuw is Brugge een Europees handelscentrum. Tijdens de Bourgondische periode heerst een ware bouwwoede. Grote projecten worden gerealiseerd. Ook de ambachten bouwen vanaf de 15^{de} eeuw eigen huizen. Deze huizen zijn bedoeld als statussymbool. De achteruitgang van de lakenindustrie, de strenge handelsreglementering, de concurrentie van de snelgroeivende handelsmetropool Antwerpen en de politieke omstandigheden zorgen voor een achteruitgang van de economie vanaf 1480.

Brugge doet beroep op Keizer Karel gedurende de periode 1515-1555 om de welvaart te herwinnen. Er ontstaat een ware publiciteitscampagne. Ondanks de vele inspanningen valt de handel via het Zwin stil door de Opstand van de Nederlanden (1566-1648). Oorlog en economische malaise kenmerken het laatste kwart van de 16de eeuw.

Vanaf de 16de eeuw zijn een aantal kaarten van Brugge overgeleverd, waarop het projectgebied aangeduid kan worden (zie verder II.2.2). De kaarten zijn getuige van de omvang die Brugge in deze periode reeds aanneemt. Ondanks de economische malaise op het eind van de 16de eeuw is Brugge gedurende de middeleeuwen uitgegroeid tot een metropool.

Gedurende de Spaanse periode is er een versteningsproces van het centrum. De stadskerken worden na de beeldenstorm in ere hersteld binnen de Contrareformatie. In 1614 wordt de tweede stadsomwalling omgevormd tot een gebastioneerde vesting. Ca. 1620 kent de stad 27.000 inwoners binnen de vesten. Gedurende de 17de eeuw worden ook een groot aantal ambachtshuizen opgetrokken.

Tijdens het Oostenrijkse bewind in de 18de eeuw kent de stad een wederopbloei. Er worden in deze periode een aantal belangrijke infrastructuurwerken uitgevoerd, die een invloed hebben op het middeleeuws handelscentrum. In deze periode krijgt de Markt tevens zijn classicistische uitstraling.

Onder het Franse bewind, eind 18de eeuw, wordt Brugge hoofdplaats van het Leie-departement. Er volgt een sekwestratie van religieuze goederen die op een diverse wijze verloopt. De Sint-Donaaskerk op de Burg wordt gesloopt.

Na de onafhankelijkheid van België wordt Brugge de hoofdstad van West-Vlaanderen. Economisch gaat het met Brugge gedurende deze 19de eeuw minder goed. De industrialisatie van Brugge komt slechts moeizaam op gang. Door de textielcrisis is er een plattelandsvlucht, wat resulteert in een demografische groei binnen de stad. Het inwonersaantal stijgt van 39.000 tot 50.000. In de tweede helft van de 19^{de} eeuw groeit binnen intellectuele kringen de bezorgdheid over het historisch erfgoed van Brugge. Een voorbeeld is architect Delacenserie. Als stadsarchitect (1870-1892) is hij verantwoordelijk voor de meeste restauraties binnen en buiten de eerste stadsomwalling. Ook zijn leerling De Wulf is een voorstander van het behoud van de historisch gegroeide stedelijke infrastructuur. Pleinen, monumenten en aansluitende architectuur werden in hun historische samengroei gerespecteerd. De aantrekkingskracht die Brugge reeds in de 19de eeuw uitstraalt op kunstenaars en buitenlandse bezoekers, stimuleren het toerisme en de economie. Reeds in de jaren 1880 ontstaan toeristische verenigingen die dit toerisme coördineren. De reeds bestaande hotels kunnen niet langer aan de groeiende vraag naar accommodatie voldoen, wat leidt tot de bouw van heel wat nieuwe hotels. Getuige van het historische bewustzijn van de stad Brugge is de continuïteit van het stadsplan doorheen de 19^{de} en 20ste eeuw.

Door haar ligging achter het front heeft Brugge geen noemenswaardige vernielingen doorstaan tijdens de Eerste Wereldoorlog. Tijdens het interbellum gaat verbouwen en restaureren van historische bouwen verder. Eigenaars op de Burg en de Markt worden aangemoedigd hun huizen te restaureren in Neo-Brugse stijl. Functieverhuizingen binnen het centrum geven echter aanleiding tot verbouwingen. Bioscoopzalen, winkels, warenhuizen, etc. nemen historische gebouwen over. De enorme ontwikkeling van het verblijfstoerisme resulteert in de opmerkelijke toename van hotels in het centrum van Brugge gedurende de 20ste eeuw (AOE, erfgoedobject: 121224)

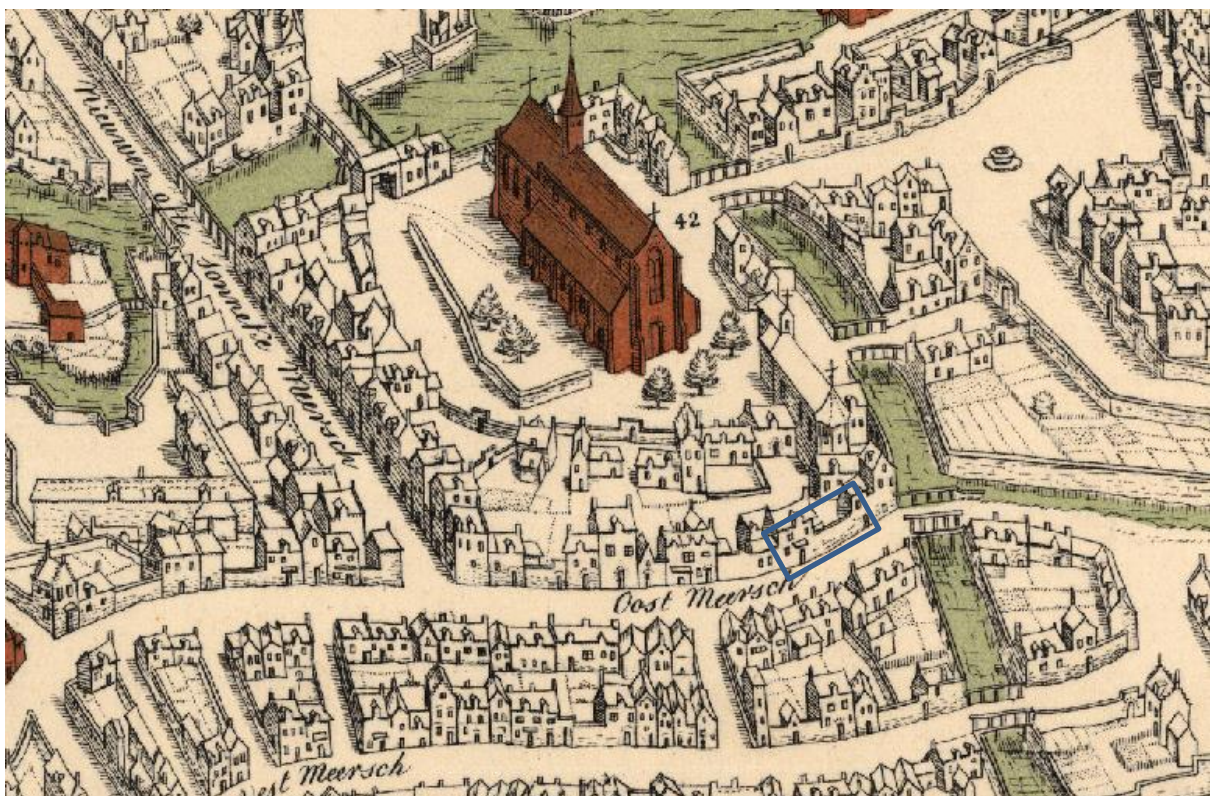
4. Archeologische indicatoren en cartografische bronnen

Het plangebied is gelegen aan de Oostmeers. De Oostmeers is genoemd naar de ligging in het meersengebied in het zuiden van de stad.

Het plan van Marcus Gerards geeft duidelijk bebouwing weer ter hoogte van het plangebied langsheen de straatzijde van Oostmeers. Achter deze bebouwing situeren zich tuinerven met tuinmuren. Het verloop van de Reien, ten zuiden van het plangebied is reeds duidelijk waarneembaar. Iets verder ten oosten van het plangebied situeert zich een kapel die mogelijk in verband staat met het complex van begijnhof ten Wijngaerde. Nog iets verder ten oosten is het imposante bouwwerk van de begijnhofkerk waar te nemen (nummer 42 op de kaart). Reeds in het tweede kwart van de 13e eeuw zouden enkele begijnen zich hier gevestigd hebben aan de linkeroever van de Reie op de zogenaamde plaats 'Vinea supra Roiam' of Wingarde, die vermoedelijk refereerde naar deze vochtige, laag gelegen plaats. De Deventerkaart vertoont een gelijkaardig beeld van bebouwing langsheen Oostmeers. Precies ten oosten van het plangebied is een kapel waar te nemen.

Op de Sanderuskaart is een iets gewijzigd beeld waar te nemen waarbij de kapel zich ten noorden van het plangebied lijkt te bevinden. Allicht is dit te wijten aan een onnauwkeurigheid.

De Ferrariskaart geeft bebouwing weer binnen de contour van het plangebied. Het betreft een vrijstaand gebouw, gelegen precies ten noorden van de Reie,



Figuur 7: Projectgebied bij benadering weergegeven op de kaart van Marcus Gerards, moderne offset, 1562 (bron: Kaartenhuis Brugge).



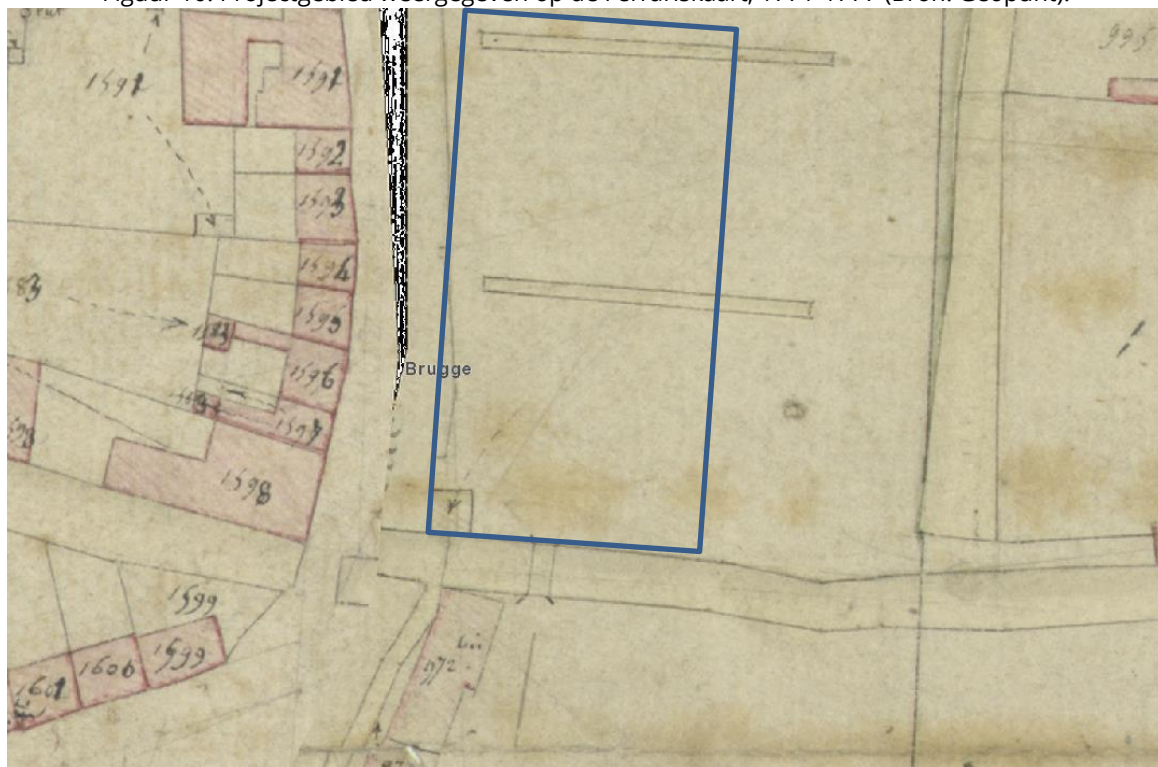
Figuur 8: Projectgebied weergegeven op de Deventerkaart, ca. 1560 (Bron: Geopunt).



Figuur 9: Sanderuskaart, ca. 1640 (Bron: Geopunt).



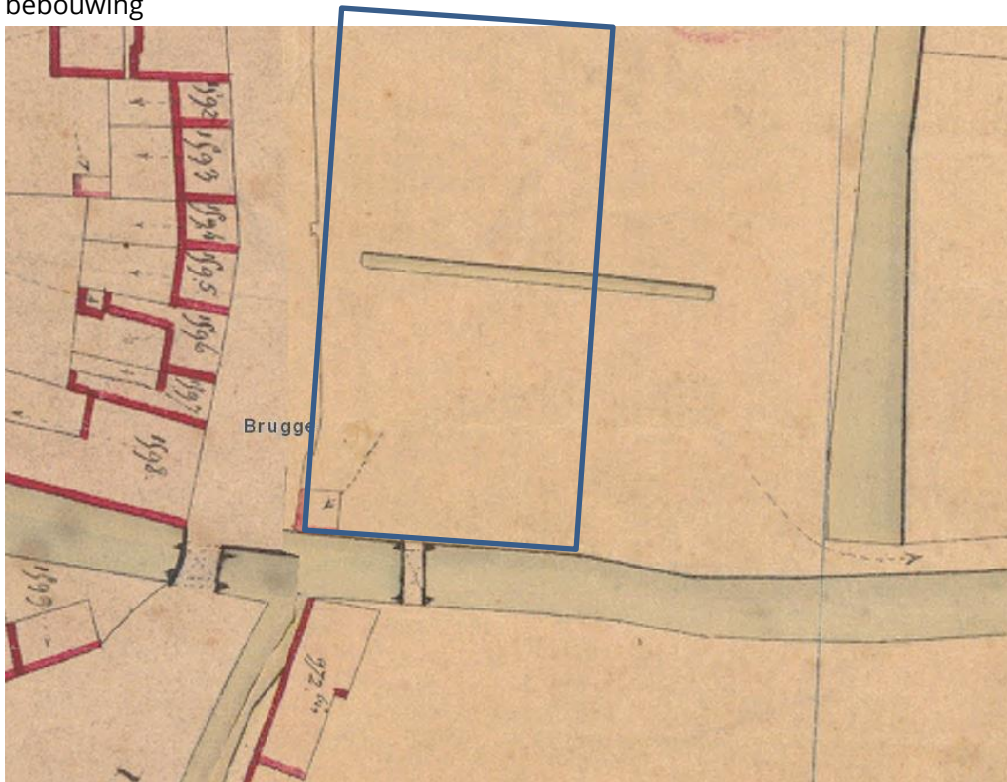
Figuur 10: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).



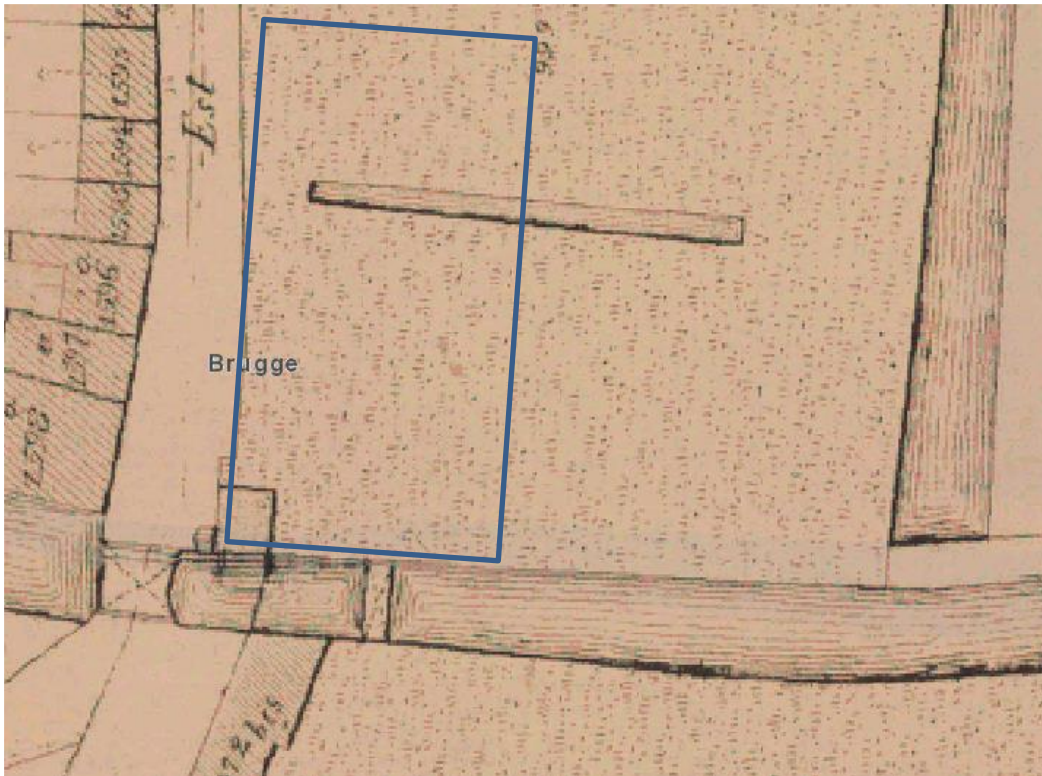
Figuur 11: Projectgebied bij benadering weergegeven op het primitief kadasterplan, 1811 (bron: Kaartenhuis Brugge).

Op het Primitief kadasterplan van 1811 is er geen bebouwing waar te nemen ter hoogte van het plangebied. De horizontale fijne waterhoudende structuren ten noorden van het plangebied wijzen mogelijk op de inrichting van een bleekweide. De ruimtelijke situering van het plangebied zet deze veronderstelling kracht bij (laag gelegen, nabij een waterloop en een begijnhof). Het Primitief kadasterplan vertoont een gelijk beeld. Op het plan van 1865 staat het plangebied effectief als weide aangeduid. Op het Primitief Kadasterplan van 1889 is er een rechthoekige bouwstructuur waar te nemen in het westelijk deel van het plangebied, gelegen langsheen de Oostmeers. Dit L-vormige gebouw in de zuidwestelijke hoek van het plangebied is tevens weergegeven op de Ministeriekaart. De kaart beeldt tevens bebouwing af in het noordwestelijk deel van het onderzoeksterrein. In 1971 wordt ter hoogte van het plangebied het bouwkundig erfgoedrelict Huize Burgemeester Pierre Vandamme gebouwd. De laatste decennia bleef de bebouwing

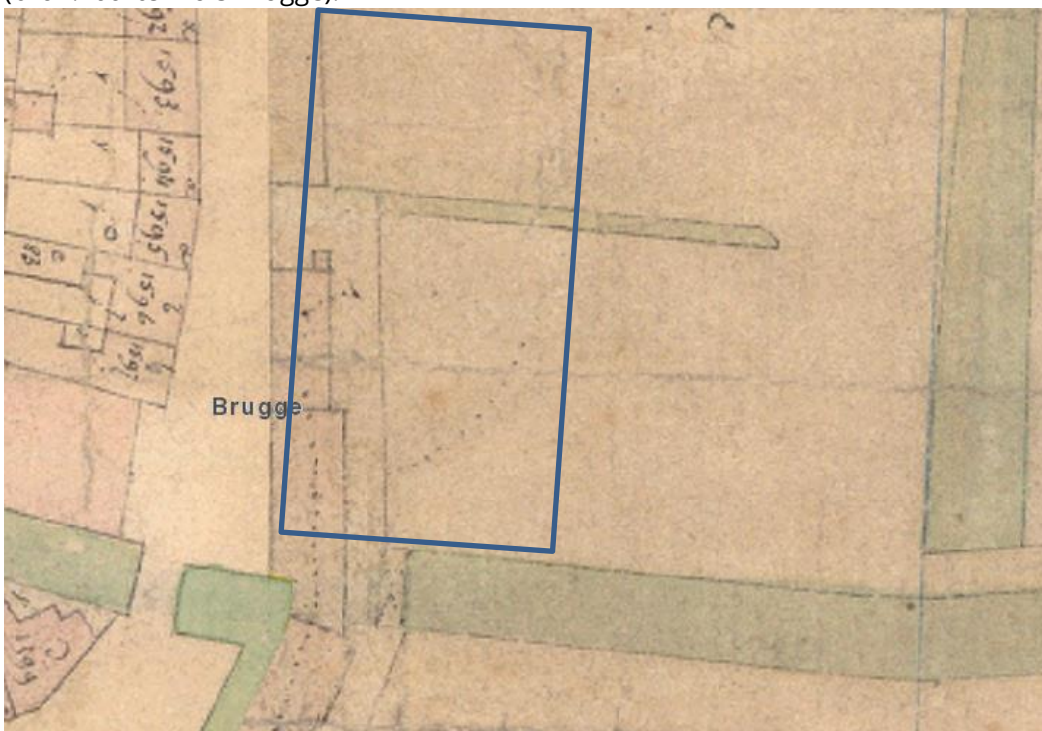
ongewijzigd.



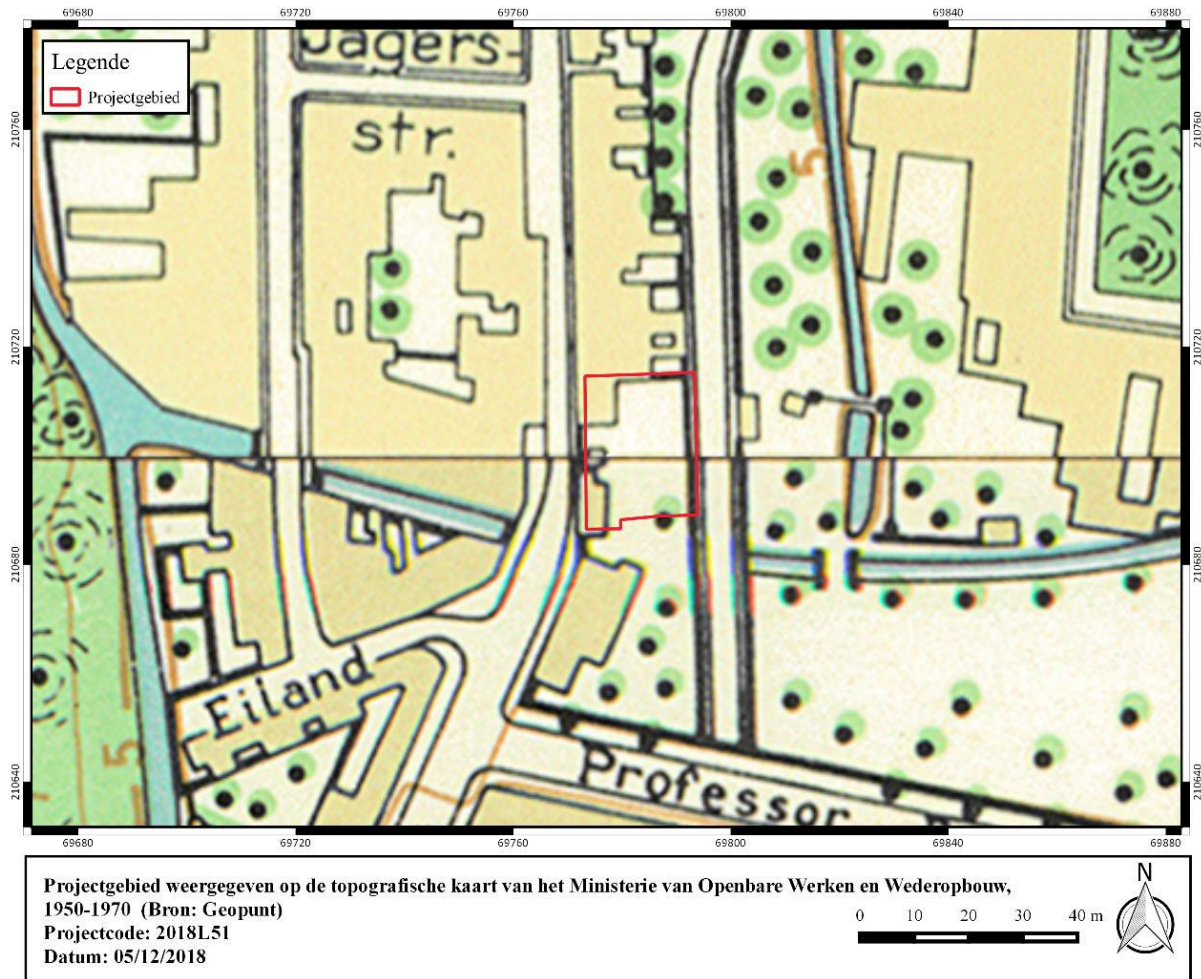
Figuur 12: Projectgebied bij benadering weergegeven op het Primitief Kadasterplan van 1835 (bron: Kaartenhuis Brugge).



Figuur 13: Projectgebied bij benadering weergegeven op het Primitief Kadasterplan van 1865 (bron:Kaartenhuis Brugge).



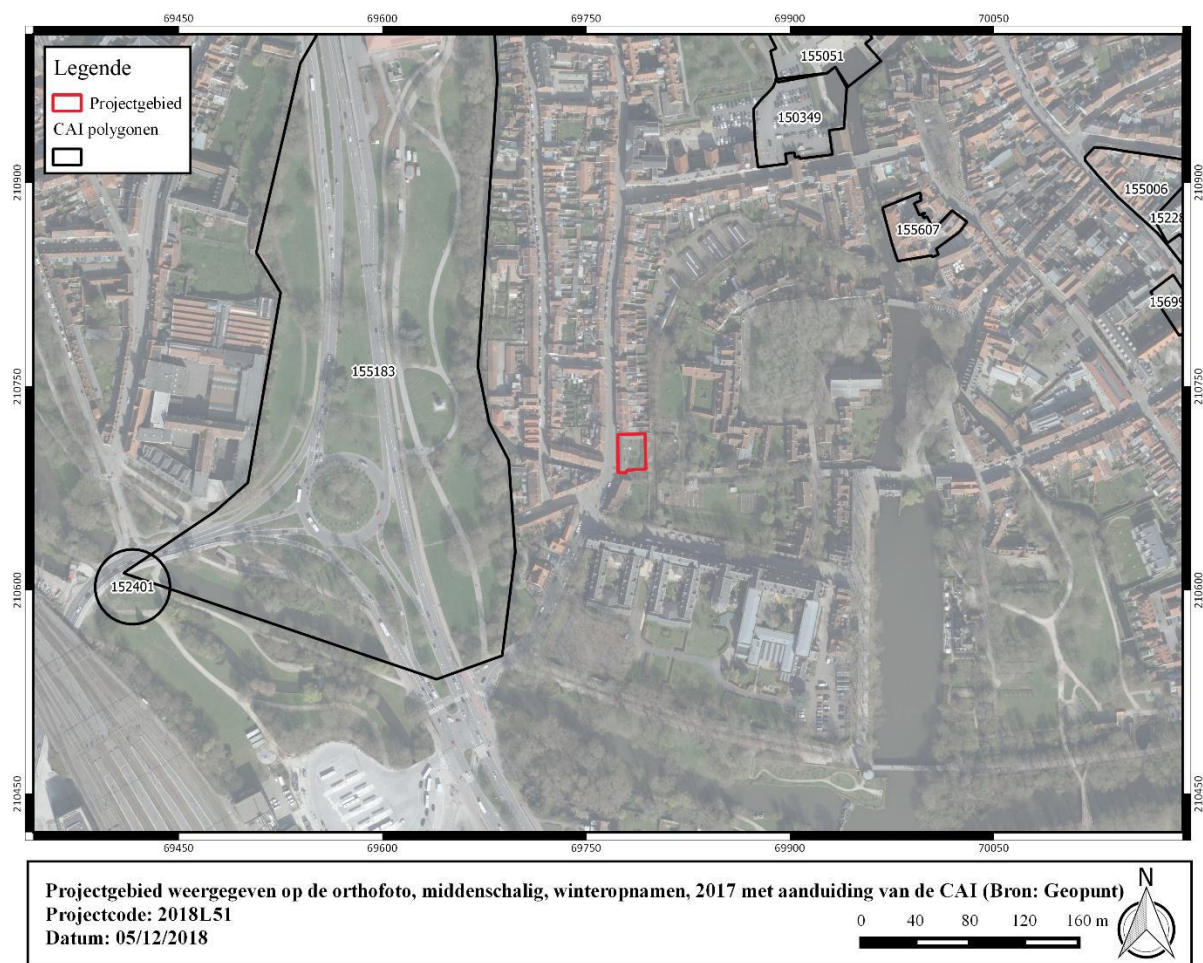
Figuur 14: Projectgebied bij benadering weergegeven op het Primitief Kadasterplan van 1889 (bron: Kaartenhuis Brugge).



Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw, 1950-1970 (Bron: Geopunt).

Samengevat kan ter hoogte van het onderzoeksterrein aldus bebouwing verwacht worden vanaf de 13e eeuw, vermoedelijk langsheen het wegverloop van de Oostmeers. Mogelijk is deze bebouwing in verband te brengen met het nabijgelegen begijnhof, dat zich vanaf de 13e eeuw ten oosten van het projectgebied situeerde. Reeds op de Ferrariskaart is de bebouwing in omvang afgenomen. Gedurende de 19e eeuw kwam binnen het plangebied een bleekweide tot ontwikkeling. In het laatste kwart van de 19e eeuw werd een L-vormig gebouw opgericht aan de westzijde van het plangebied. Dit gebouw maakte begin jaren '70 plaats voor het huidige gebouw Huize Burgemeester Pierre Vandamme.

Overzicht van de gekende archeologische waarden



Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2017 met aanduiding van de CAI (Bron: Geopunt).

- 152401

Onbepaald; NK: 250 meter

Romeinse tijd: onbepaald

- 155183

Opraving; NK: 150 meter

Vroege middeleeuwen: aardewerk

Middeleeuwen: bewoningslaag met waterputten, afvalputten en bakstenen muurresten

17de eeuw: bakstenen muur, mogelijk de achtergrens van een aantal volkstuintjes of van de tuin van het Capucijnenklooster

Nieuwe tijd: resten van het Capucijnenklooster

in de tuin: 17de -eeuwse afvalkuilen, consumptieafval: schaap, vis, relatieve rijkdom in de kloosterkeuken

19de eeuw: spoorwegstation

bakstenen goederenloods van het spoorwegstation

Bron: Hillewaert, B. 1993: Stadsarcheologisch onderzoek te Brugge (W.-VI.), Archaeologia Mediaevalis

16.1, 58-61. + Vander Haeghen, D. & Eryvynck, E. 1996: Onderzoek van botmateriaal uit de Brugse

stadskern : de sites Garenmarkt, Willemstraat en 't Zand (W.-VI.), Arcaheologia Mediaevalis 19, 72.

- 155051

Opraving (1983, 1984); NK: 250 meter

Volle middeleeuwen: de kapel is ingebouwd in de oude ziekenzaal - een gedeelte van het eerste Romaanse hospitaalgebouw (drieschepig langbouw) werd ingetekend. Funderingen en de opstand zijn gebouwd met Paniseliaanse glauconiethoudende kiezelzandsteen

Late middeleeuwen: 30 graven, een aantal van de vroegste graven (eind 13de eeuw - 1ste helft

15de eeuw) vertonen aan de binnenzijde muurschilderingen - fragmenten van grafzerken -

Corneliuskapel: 3 oude vloerniveaus, oudste dateert uit de 1ste helft van de 14de eeuw en

bestaat uit een dambordpatroon gelegde geel en bruin geglazuurde tegels

Bron: De Witte, H. 1985: Stadsarcheologisch onderzoek te Brugge 1984, Archaeologia Mediaevalis 8, 68

- 70.

- 150349

Mechanische prospectie (2007); NK: 15 meter

17de eeuw: restanten van een beerput uit de 17de eeuw, postmiddeleeuws ophogingsmateriaal

Bron: s.n., 2007. Brugge, Mariastraat 38 (MOH - Oud Sint Jan), onuitgegeven rapport.

- 155607

Onbepaald; NK: 15 meter

Onbepaald: een bakstenen waterput met een gering aantal postmiddeleeuwse vondsten in de vulling

- 155006

Controle van werken (1989); NK: toponiem

Volle middeleeuwen: een omgekeerde stratigrafie die er op wijst dat het terrein werd opgehoogd met de grond die uitgegraven werd bij de aanleg van de Smedenrei. Het grijsbruine pakket bevat een klein aantal scherven uit de 10de - 12^{de} eeuw.

5. Onderzoeksopdracht

5.1 Vraagstelling

Doel van de werfbegeleiding is een archeologische inventarisatie, registratie en fysiek onderzoek van eventueel waargenomen archeologische relictten. Bij het uitvoeren en uitwerken van de archeologische opgraving moeten minstens volgende vragen beantwoord worden.

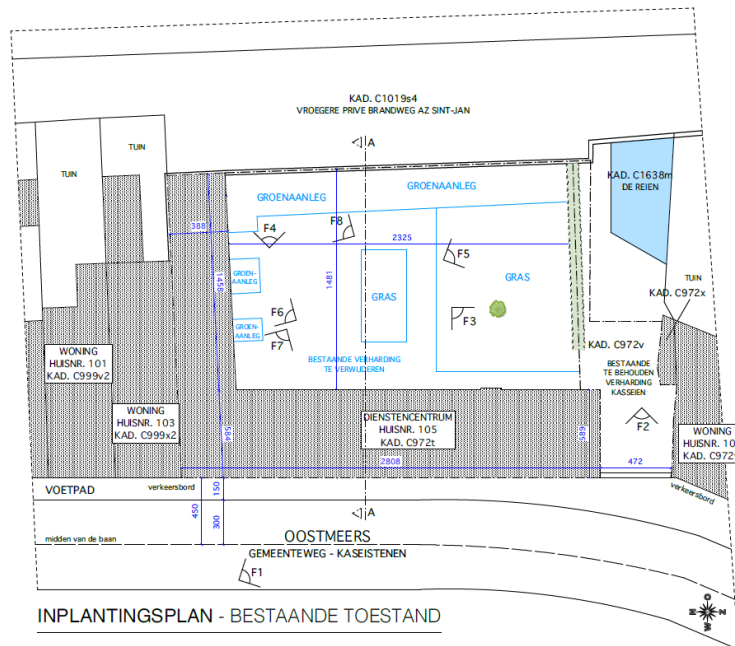
- In hoeverre is het plangebied verstoord?
- Welke info kan afgeleid worden m.b.t. de stratigrafie van het terrein?
- Kan er info afgeleid worden m.b.t. de totstandkoming en de ontwikkeling van het meersengebied?
- Wat is de aard, omvang, datering, en conservatie van de aangetroffen archeologische resten?
- Hoe is de opbouw van de chronologie van de aanwezige archeologische resten?
- Wat is de onderlinge samenhang tussen de sporen en structuren?
- Welke specifieke activiteiten hebben binnen het onderzoeksgebied plaatsgevonden?
- Wat zijn de materiële aanwijzingen hiervoor?
- Passen deze in de historische context van de locatie?
- Uit welke periode dateren de vondsten? Kan er een functionele interpretatie aan gegeven worden?
- Wat is de datering en samenstelling van de aangetroffen ophogingslagen?

5.2 Geplande werkzaamheden

Bestaande toestand

Ter hoogte van het onderzoeksterrein situeert zich op heden een dienstencentrum met een bebouwd oppervlakte van ca. 235 m². Bijkomend is ca. 135 m² van het terrein verhard. De rest van het terrein is in gebruik als grasland met verspreide vegetatie.

De vloer van het gebouw is opgebouwd door middel van een ongewapende betonfundering van ca. 25 cm-mv tot ca. 5 cm-mv. Hierop ligt chape en betegeling. Onder de ongewapende betonfundering situeert zich een antropogeen zandpakket dat dient als fundering voor de betonplaat.



Figuur 17: Bestaande toestand (bron: opdrachtgever).

Ontworpen toestand

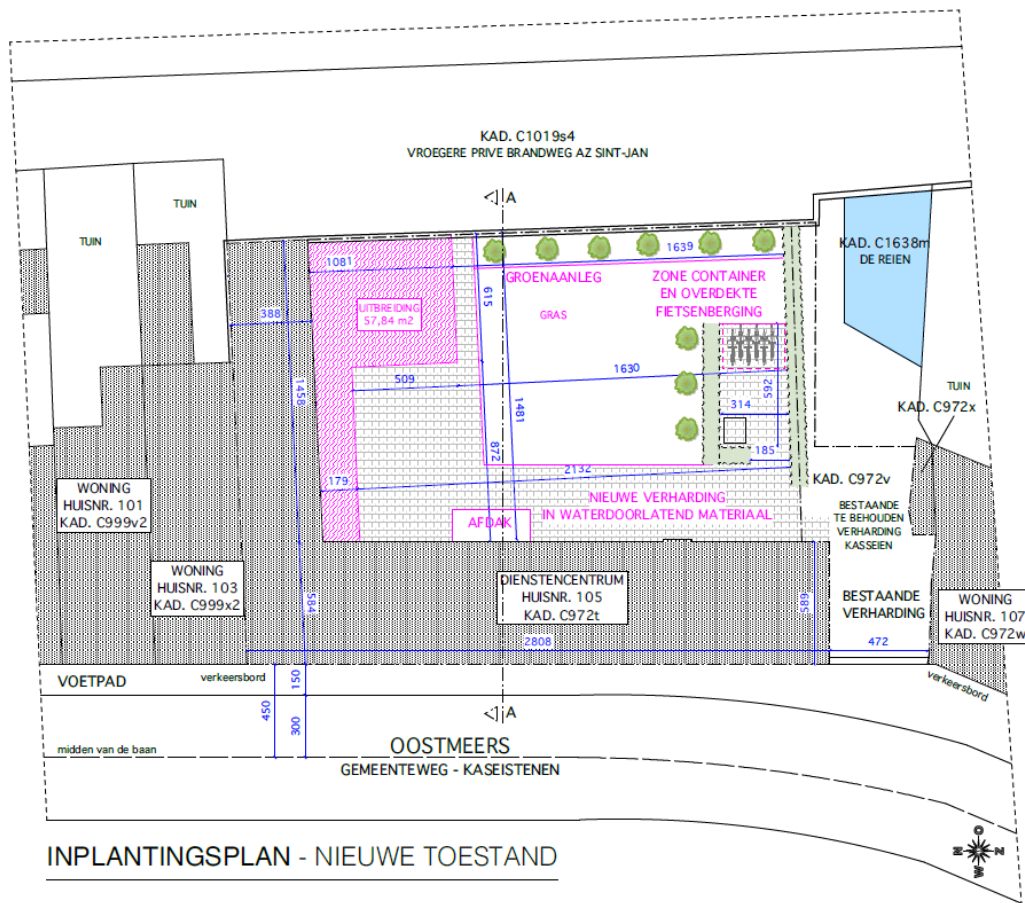
Binnen het bestaande gebouw wordt over een oppervlakte van 192 m² de bestaande vloerbouw verwijderd en een nieuwe werkvloer en vloerafwerking voorzien. Hiervoor zal een bodemingreep nodig zijn van 35 cm onder het huidige vloerpas.

De opdrachtgever plant de uitbreiding van het bestaand dienstencentrum over een oppervlakte van 58 m². Deze uitbreiding omvat de toevoeging van een bureelruimte voor 3 personen, een afzonderlijke (afsluitbare) spreekhoek en een glazen gang. De uitbreiding wordt gerealiseerd door middel van sleuffunderingen tot vorstvrije diepte (ca. 90 cm-mv) en zal niet onderkelderd worden. De vloerplaat bestaat uit een funderingsplaat op volle grond (150 mm), isolatie PUR (90 mm) een niet-hechtende dekvloer (75 mm) en een vloerafwerking (15 mm).

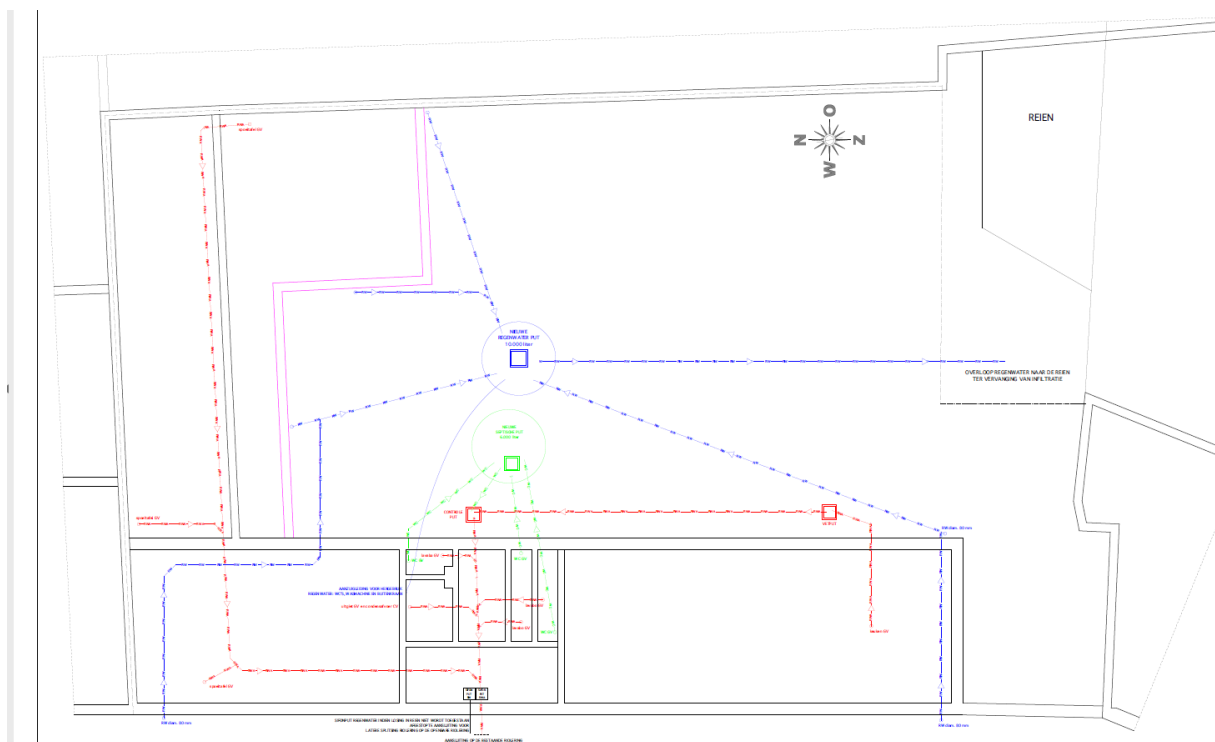
Tevens wordt de bestaande verharding uitgebroken en vervangen door nieuwe waterdoorlatende verharding. Voor deze nieuwe buitenverharding wordt over een oppervlakte van 146 m² een bodemingreep voorzien tot ca. 20 cm-mv. Over quasi het volledig overig deel van het terrein zal er nieuwe groenaanleg zijn en de realisatie van een container en overdekte fietsenberging. De bestaande bomenrij in het oostelijk deel van het plangebied blijft wel behouden. Voor de nieuwe verharding en groenaanleg dient een bodemingreep gerekend te worden tot max. 20 cm-mv.

Op diverse plaatsen zijn sleuven te maken voor het plaatsen van nieuwe riolering. Het merendeel van de rioleringswerken zit in de zone van de bebouwing en de nieuwe verharding.

Tevens wordt een nieuwe regenwaterput (10.000 liter) en een nieuwe septische put (6.000 liter) gerealiseerd die wordt aangesloten op het rioleringsnetwerk. De overloop van het regenwater zal worden afgevoerd richting de Reie. De regenwaterput situeert zich buiten de zone van de verharding. De regenwaterput zal een hoogte hebben van 242 cm en een diameter van 250 centimeter, de septische put zal een hoogte hebben van 240 cm en een diameter van 223 cm.



Figuur 18: Plan ontworpen toestand (bron: opdrachtgever).



Figuur 19: Funderings- en rioleringsplan (bron: opdrachtgever).

5.3 Beschrijving van de werkwijze en opgravingsstrategie

Afwijkingen

De rioleringskanalen in de bestaande woning waren op het afgesproken moment van de archeologische waarnemingen reeds uitgegraven. Hier heeft met andere woorden geen werfbegeleiding plaatsgevonden. Ter hoogte van de putten is de opgraving wel doorgegaan zoals beschreven in het programma van maatregelen. Hier is een werfbegeleiding van de graafwerken uitgevoerd op een sleuf van 9,81 m² en een sleuf van 14,87 m².

De onderzoeksstrategie wijkt niet af van de Code Goede Praktijk.

Personeel

Volgende personen zijn betrokken bij het onderzoek:

- Frederik Roelens: veldwerkleider
- Griet Lambrecht: assistent-archeoloog
- Jari Hinsch Mikkelsen: aardkundige
- Regy Poppe: technisch medewerker
- Serge Van Liefveringe: technisch medewerker
- Roland Decock: metaaldetectorist

Volgende personen hebben wetenschappelijk advies gegeven:

- Jan Huyghe: assistent-archeoloog/materiaalspecialist



Figuur 20: Het sleuvenplan

6. Assesmentrapport

6.1 Beschrijving en motivering van de methoden, technieken en criteria

D.m.v. een werfbegeleiding werd getracht om de bewoningsgeschiedenis van het onderzoeksgebied te reconstrueren. De interpretatie van de aangetroffen sporen en structuren is gebaseerd op de beschrijving, gekoppeld aan de algemene bodemopbouw en de datering van de vondsten.

6.2 Assessment van de sporen en de algemene bodemopbouw

Tijdens de werfbegeleiding is geen archeologische site aangesneden.

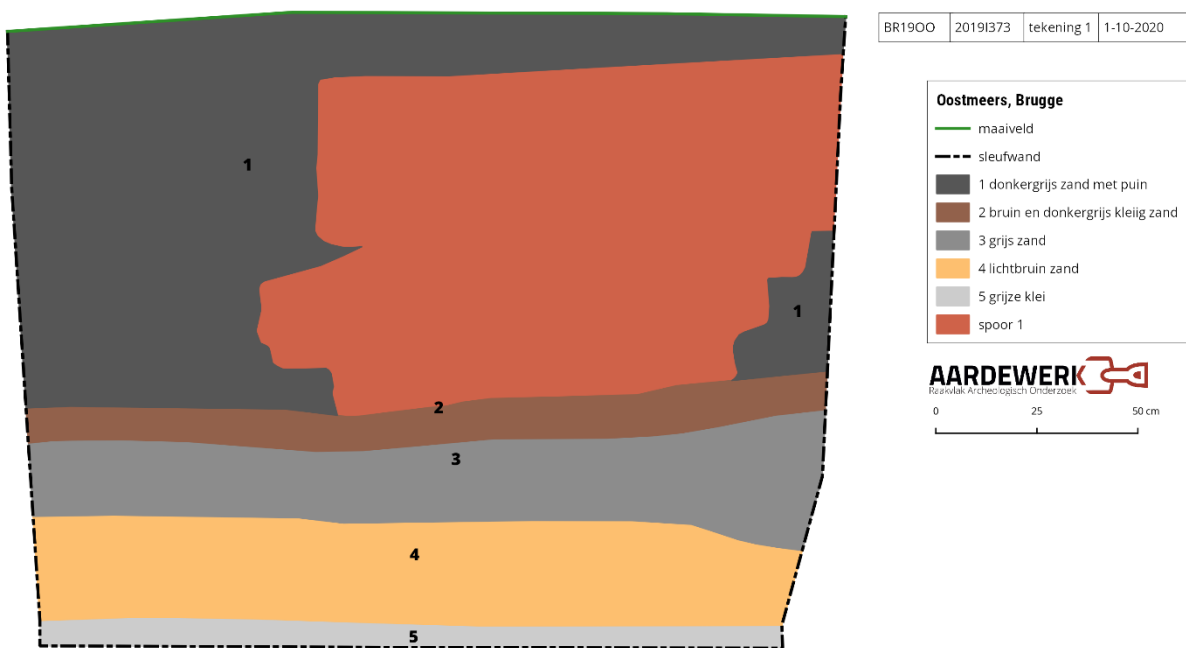
Sleuf 1 is 2,8 bij 3,5 m groot en 1,45 m diep ten opzichte van het maaiveld. De bodem is sterk verstoord. De bovenste laag bestaat uit een 0,8 tot 1,2 m dik pakket met een grote hoeveelheid steenpuin. Daaronder liggen verschillende bruine en grijze lagen zand en klei. De moederbodem is niet aangesneden in de sleuf. In de sleuf dagzoomt 1 spoor (spoor 1). Het spoor situeert zich in de zuidelijke wand van sleuf 1, binnen profiel 1. Het gaat om muurresten bestaande uit 3 lagen bepleisterde bakstenen en daaronder 5 lagen bakstenen. De bovenste stenen hebben formaat 21,5 x 8,5 x 4 cm. De onderste lagen bestaan voornamelijk uit gerecupereerde, halve stenen. De onderste bakstenen lijken van een iets groter formaat: 27 x 9 x 4 cm. De muurresten zijn enkel herkend in de profielwand en niet in het vlak van de sleuf. De functie van de resten is niet duidelijk. De baksteenformaten en het metselwerk wijzen voorzichtig in de richting van een datering in de 16e eeuw.



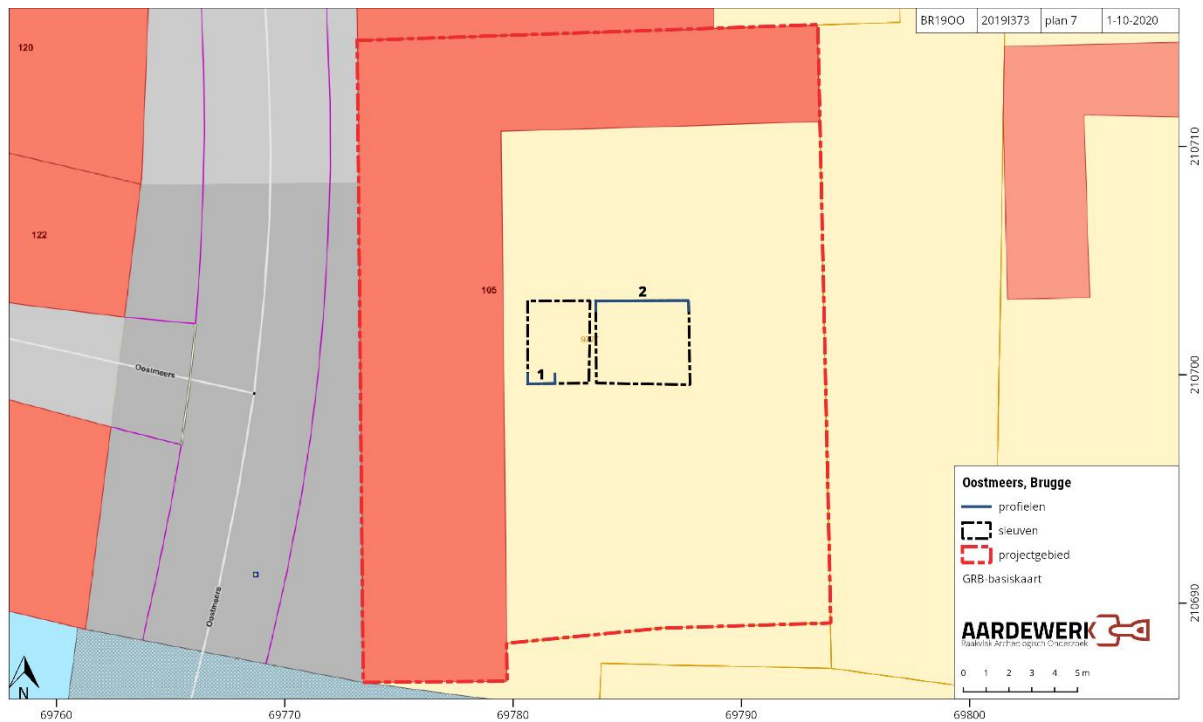
Figuur 21: Terreinopname van het veldwerk



Figuur 22: Spoor 1 in sleuf 1



Figuur 23: Profiel 1 in sleuf 1



Figuur 24: Profielenplan



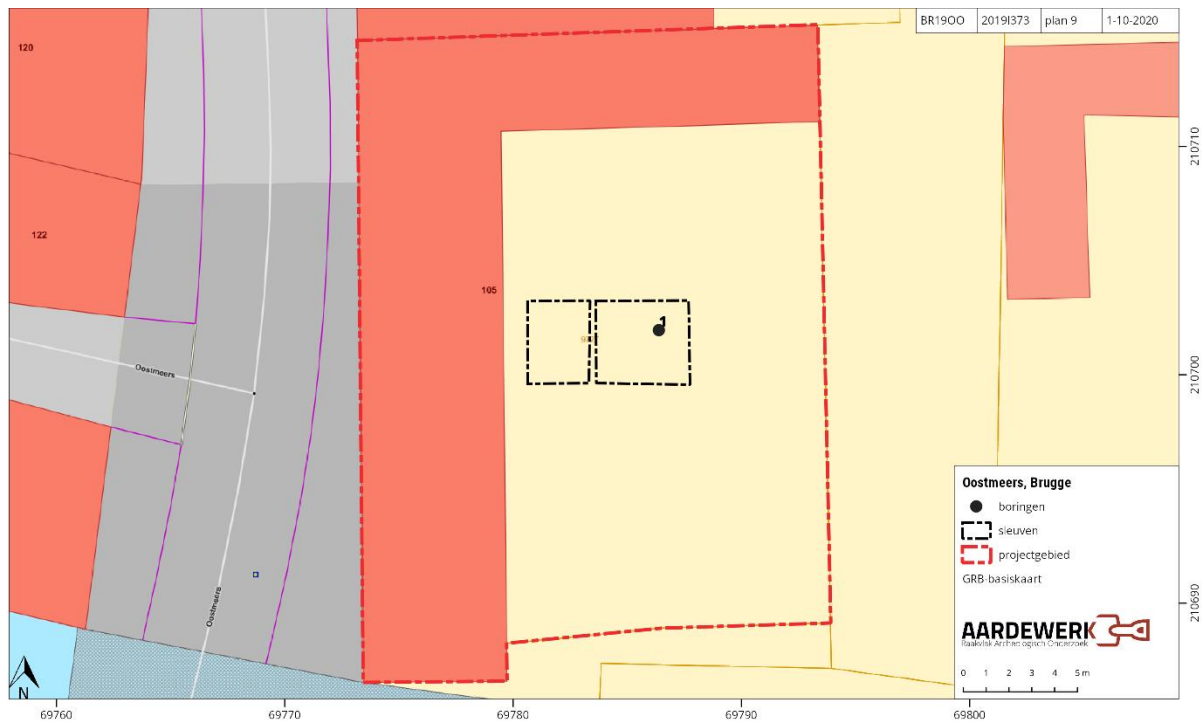
Figuur 25: Het sporenplan

Sleuf 2 is 4,08 bij 3,64 m groot en tot 1,6 m diep ten opzichte van het maaiveld. De sleuf levert geen enkel archeologisch spoor op. De bodem vertoont dezelfde opbouw van een dikke stortlaag met baksteenpuin en daaronder verschillende grijze en bruine lagen zand en klei. De moederbodem is niet aangesneden in deze sleuf. Deze waarnemingen zijn aangevuld met een manuele boring in de sleuf. Met een gutsboring is 3 m diep geboord ten opzichte van de bodem van de sleuf en 4,4 m diep ten opzichte van het maaiveld. De moederbodem wordt niet

aangeboord. Het opgeboorde materiaal bestaat uit één homogeen, donkerbruingrijs pakket zand met een hoge organische fractie. Dit wijst op zeer natte omstandigheden voor de verstedelijking van dit gebied en bevestigt de resultaten van het vooronderzoek.



Boring 1 in sleuf 2



Boring 1 in sleuf 2

6.3 Assessment van de vondsten

Tijdens het onderzoek zijn relatief weinig vondsten ontdekt. Het verzamelde materiaal bestaat uit enkele referentiestukken baksteen en een kleine hoeveelheid aardewerk. De bakstenen hebben min of meer dezelfde afmetingen als de stenen in spoor 1. Het verzameld aardewerk, voornamelijk afkomstig van een pan in rood gebakken aardewerk, mag gedateerd worden vanaf de 14e eeuw tot de 16e eeuw. Dit is in overeenstemming met de datering van spoor 1.

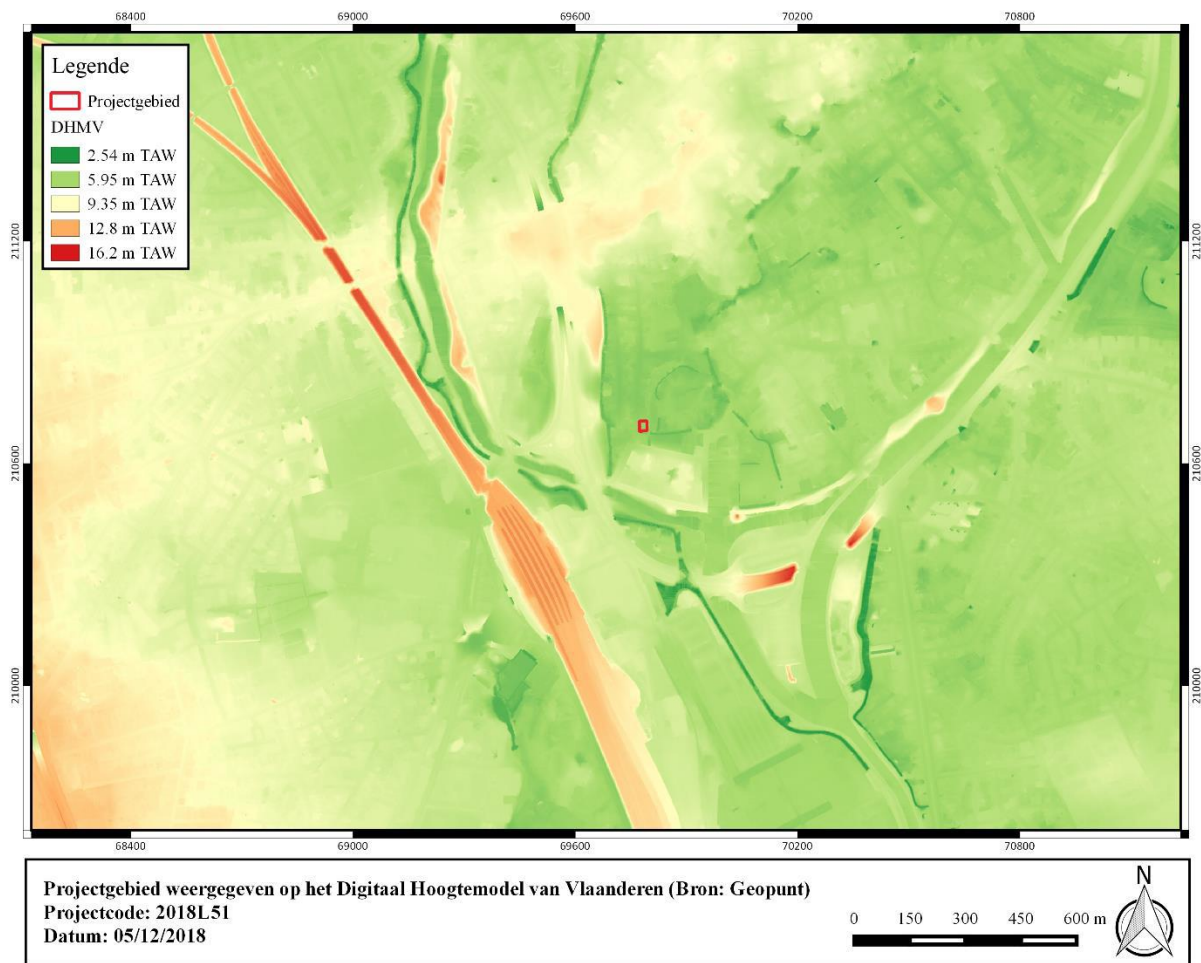


Een selectie van het verzamelde aardewerk

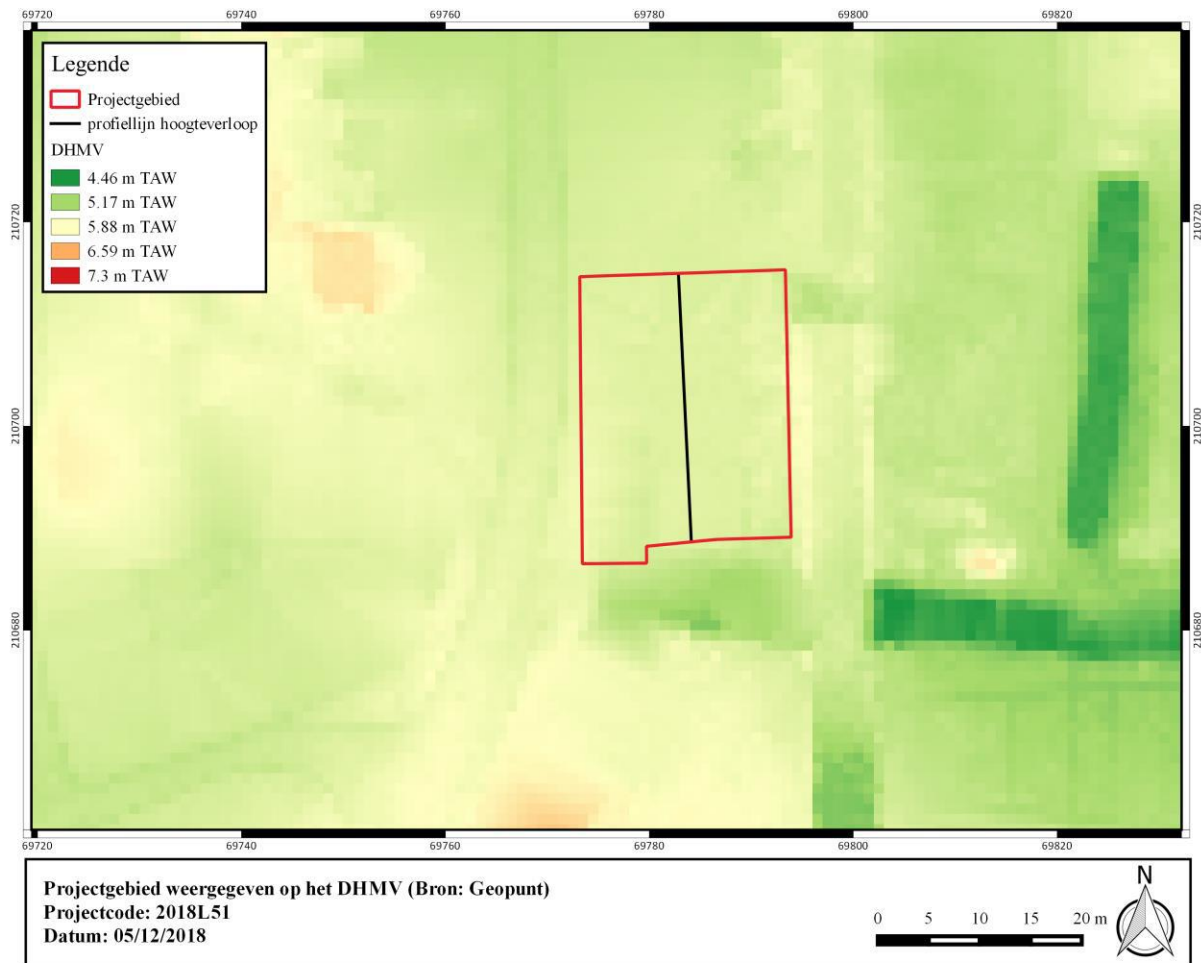
6.4 Assessment onderzocht gebied

Het projectgebied is gelegen binnen stedelijke gebieden en havengebieden.

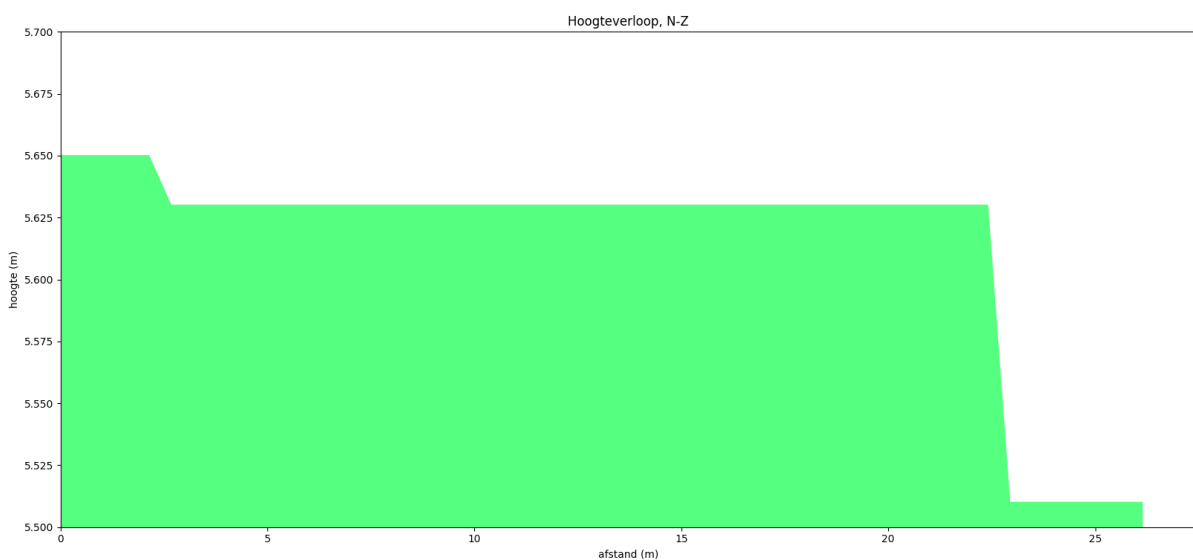
Het onderzoeksterrein is gelegen op een hoogte van ca. 5.6 m TAW en kent een vlak verloop.



Figuur 26: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel (bron: DOV)



Figuur 27: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel (bron: DOV)



Figuur 28: Hoogteprofiel van het plangebied (bron: DOV)

Tertiaire lithostratigrafie

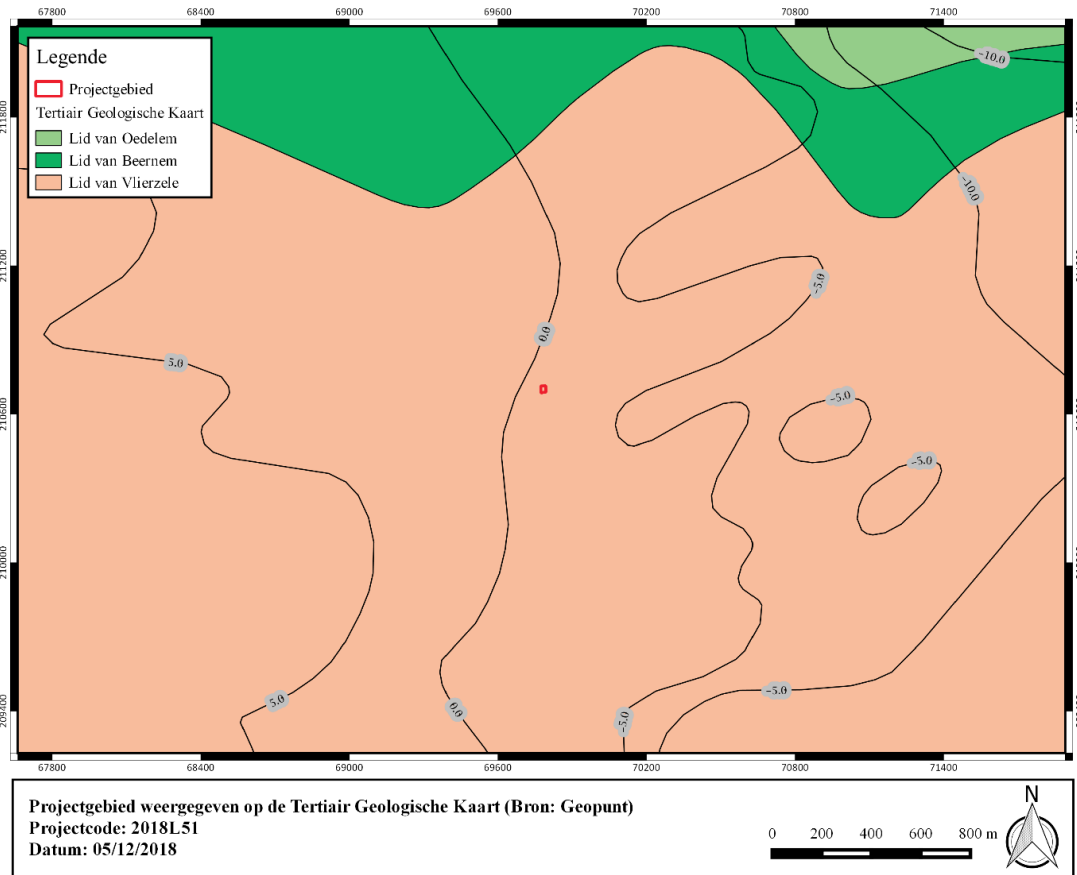
Het projectgebied bevindt zich in het Lid van Vlierzele (Formatie van Gentbrugge). De Formatie van Gentbrugge bestaat uit een afwisseling van kleiïge siltige en zandige mariene sedimenten

met enkele macrofossielen. Het is onderverdeeld in drie leden; van oud naar jong: het Lid van Merelbeke, het Lid van Pittem en het Lid van Vlierzele.

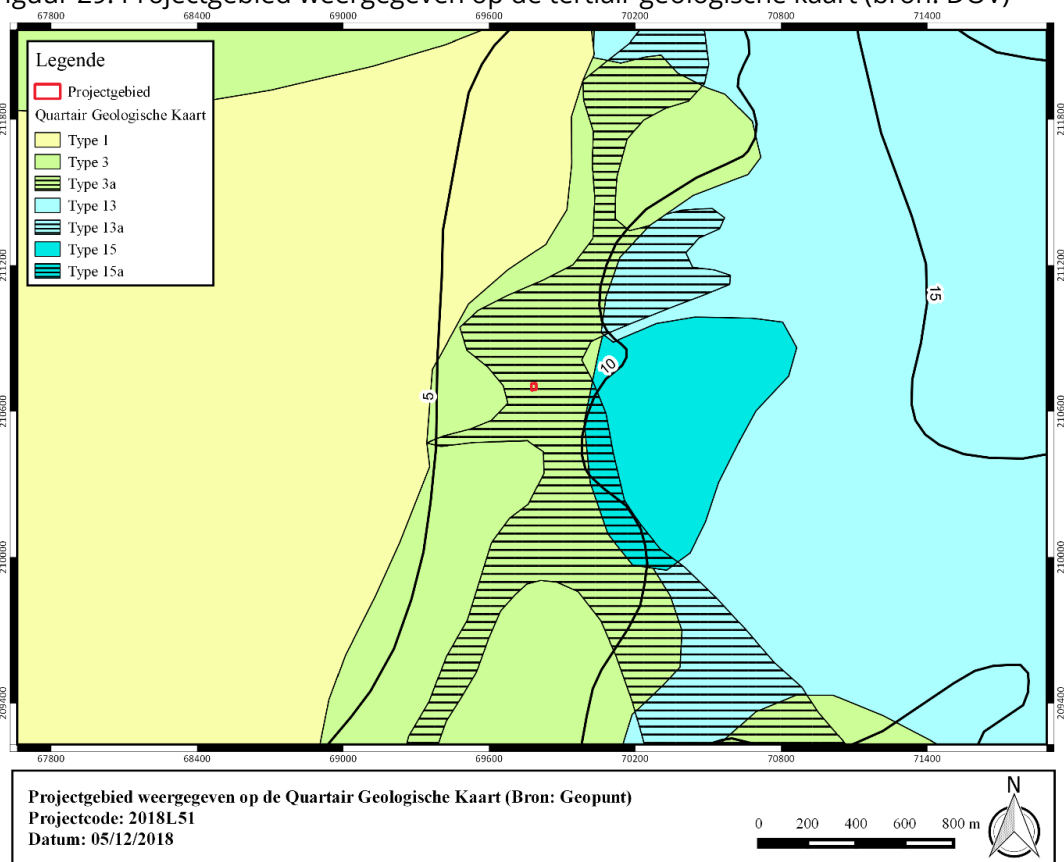
Het Lid van Vlierzele is een groen tot grijsgroen fijn zand dat een duidelijke horizontale of kruisgewijze gelaagdheid vertoont aan de top. Soms is het ook homogeen met veel tubulaties door bioturbatie. Deze zanden werden afgezet in een epicontinentale zee. Naar onder toe gaat het meestal over in een homogeen kleiig zeer fijn zand met kleilenzen. Bovenaan kunnen ook gedifferentieerde kleilagen voorkomen met humeuze intercalaties. De afzetting bevat slechts weinig macrofossielen. Harde zandsteenbanken komen regelmatig voor en werden vroeger plaatselijk aangewend als bouwsteen.

Quartairgeologisch is het projectgebied gelegen in het Quartair Type 3a. Het bestaat uit een basis van fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan gevolgd door een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen. Binnen deze afzetting kunnen mogelijks hellingsafzettingen van het Quartair voorkomen. Lokaal kan deze eolische afzetting afwezig zijn. De top bestaat uit een fluviatiele afzetting (organochemisch en primarien inclus) van het Holoceen en mogelijk Tardiglaciaal.

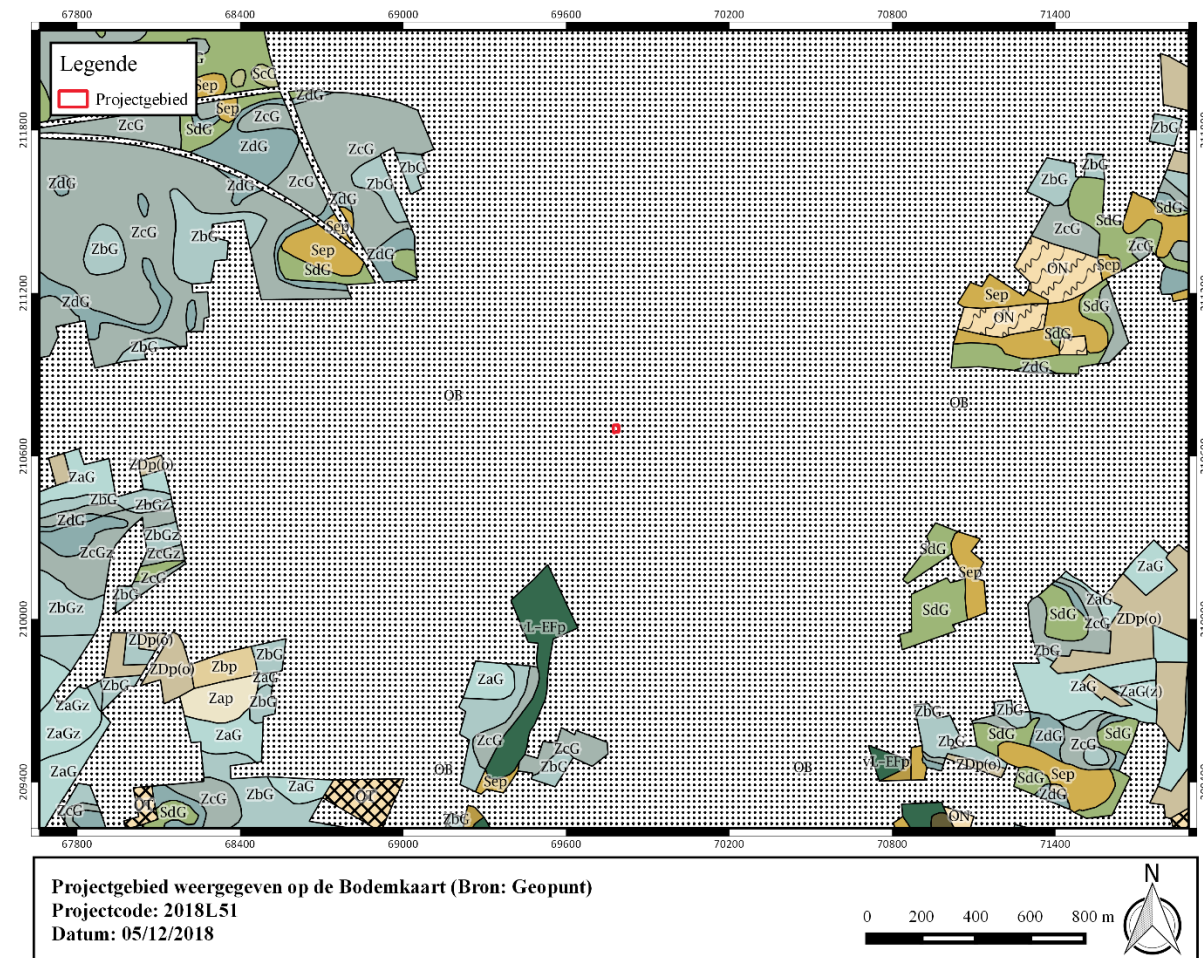
Op de bodemkaart is het onderzoeksgebied aangeduid als bodemtype 'OB'. Deze afkorting wil zeggen 'bebouwde zone'. De hele binnenstad van Brugge is op deze wijze aangeduid. Welk bodemtype zich er precies bevindt in het onderzoeksgebied is niet bekend. In de ruimere omgeving zijn de meeste gronden gekarteerd als ZbG, ZcG en ZdG. Enkele enclaves van lemig zand met dezelfde drainage en bodemontwikkelingspatroon kunnen eveneens gevonden worden. De bodemontwikkelingsklasse "G" overkoepelt de profielontwikkelingssymbolen "b", "g" en "h". Het gebruik van een klasse in plaats van één enkel symbool is omwille van de grote variabiliteit kenmerkend voor de dekzandrug ter hoogte van Brugge (pers.commentaar Jari Mikkelsen, bodemkundige).



Figuur 29: Projectgebied weergegeven op de tertiair geologische kaart (bron: DOV)



Figuur 30: Projectgebied weergegeven op de quartairgeologische kaart (bron: DOV)



Figuur 31: Projectgebied weergegeven op de bodemkaart (bron: DOV)

6.4.2 Historische beschrijving

Cfr. hoofdstuk 3.

6.4.3 Onderzocht gebied in zijn archeologisch kader

Cfr. hoofdstuk 4.

6.4.4 Datering en interpretatie van het onderzochte gebied

6.5 Potentieel op kennisvermeerdering

Antwoord op de onderzoeksvragen

Tijdens de uitwerking van de opgraving zijn enkele afwijkingen ten opzichte van het programma van maatregelen nodig. De onderzoeksvragen specifiek gericht op eventuele aanwezige archeologische resten binnen de bestaande woning kunnen niet beantwoord worden, omdat de werfbegeleiding hier niet kon doorgaan.

De onderzoeksvragen omtrent de archeologische en bodemkundige context van het geheel kunnen wel beantwoord worden.

- In hoeverre is het plangebied verstoord?

Op basis van de waargenomen bodemopbouw is het plangebied ter hoogte van de tuinzone niet verstoord.

- Welke info kan afgeleid worden m.b.t. de stratigrafie van het terrein?

De opbouw wordt gekenmerkt door een 0,8 tot 1,2m dik (sub)recent ophogingspakket met veel modern steenpuin, waaronder verschillende grijze en bruine lagen zand en klei. De moederbodem is niet aangesneden in deze sleuf. Deze waarnemingen zijn aangevuld met een manuele boring in de sleuf.

- Kan er info afgeleid worden m.b.t. de totstandkoming en de ontwikkeling van het meersengebied?

Met een gutsboring is 3 m diep geboord ten opzichte van de bodem van de sleuf en 4,4 m diep ten opzichte van het maaiveld. De moederbodem wordt niet aangeboord. Het opgeboorde materiaal bestaat uit één homogeen, donkerbruingrijs pakket zand met een hoge organische fractie. Dit wijst op zeer natte omstandigheden voor de verstedelijking van dit gebied en bevestigt de resultaten van het vooronderzoek.

- Wat is de aard, omvang, datering, en conservatie van de aangetroffen archeologische resten?

Spoor 1 in sleuf 1 is een fragment van een bakstenen constructie. De resten zijn te fragmentarisch om verregaande interpretaties te doen. Het baksteenformaat lijkt te wijzen naar een post-16de-eeuwse datering.

- Hoe is de opbouw van de chronologie van de aanwezige archeologische resten?

N.v.t.

- Wat is de onderlinge samenhang tussen de sporen en structuren?

N.v.t.

- Welke specifieke activiteiten hebben binnen het onderzoeksgebied plaatsgevonden?

Niet te achterhalen op basis van de weinige aangetroffen archeologische sporen, wellicht eerder extensieve activiteiten (cfr. bleekweide) of activiteiten die weinig neerslag hebben op het bodemarchief.

- Wat zijn de materiële aanwijzingen hiervoor?

N.v.t.

- Passen deze in de historische context van de locatie?

Ja, de meersengebieden worden historisch pas erg laat bouwrijp gemaakt en/of weinig intensief gebruikt.

- Uit welke periode dateren de vondsten? Kan er een functionele interpretatie aan gegeven worden?

Eén bakpan in roodbakkend aardewerk valt te dateren tussen de 14^{de} en 16^{de} eeuw. De geringe hoeveelheid materiaal laat niet toe onderbouwde uitspraken te doen met betrekking tot functies en/of gebruik.

De opdracht geformuleerd in het Programma van Maatregelen is volbracht. Een behoud in situ is niet noodzakelijk. Het potentieel op kenniswinst is gering. Verder onderzoek wordt niet aanbevolen.

7. Besluit

In september 2019 heeft Aardewerk een opgraving uitgevoerd langs de Oostmeers in Brugge. Op basis van de werfbegeleiding van twee sleuven blijkt de bodem sterk verstoord. Het onderzoek levert één spoor op: muurresten. De resultaten van het vooronderzoek in combinatie met de baksteenformaten, het metselwerk en de geassocieerde vondsten wijzen op een datering in de 16e eeuw. De bodemkundige context wijst op zeer natte omstandigheden voor de verstedelijking van dit gebied en bevestigt de resultaten van het vooronderzoek.

8. Bibliografie

Bot Bart, De Gryse Janiek en Willaert Aaron, 2019: Oostmeers 105 (Brugge, West-Vlaanderen), Archeologienota bureauonderzoek (fase 0) deel 2: resultaten van het bureauonderzoek, 54p

De Gryse Janiek, Thys Clara en Willaert Aaron, 2019: Oostmeers 105 (Brugge, West-Vlaanderen), Archeologienota bureauonderzoek (fase 0) deel 1: resultaten van het bureauonderzoek, 54p